

**USA:n presidentinvaalien ehdokkaiden representaatiot vaaliväitte-
lyitä koskevissa Helsingin Sanomien uutisteksteissä**

**Kandidaatintutkielma
Saara Knuutila
Suomen kieli
Kieli- ja viestintätieteiden
laitos, Jyväskylän yliopisto
2017**

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos – Department Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä – Author Saara Knuutila	
Työn nimi - Title USA:n presidentinvaalien ehdokkaiden representaatiot Helsingin Sanomien vaaliväittelyitä koskevissa uutisteksteissä	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Kandidaatintutkielma
Aika – Month and year Huhtikuu 2017	Sivumäärä – Number of pages 34
Tiivistelmä – Abstract <p>Tässä tutkielmassa olen tutkinut Helsingin Sanomien uutisten muodostamia representaatioita vuoden 2016 Yhdysvaltain presidentinvaalien ehdokkaista Donald Trumpista ja Hillary Clintonista. Vaaleista uutisoitiin runsaasti ympäri maailmaa paitsi niiden yhteiskunnallisen merkittävyyden myös poikkeuksellisten käännteiden ja ehdokkaiden välisten ristiriitojen takia. Myös yleisön mielipiteet olivat vahvasti jakautuneet sillä Trump nähtiin arvaamattomana mutta uudistavana vaihtoehtona, kun taas Clintonia pidettiin turvallisena jatkumona Barack Obaman kausille. Tämän huomioiden uutisointi aiheesta on kiinnostavaa: uutisten oletetaan tarjoavan objektiivista informaatiota, mutta kuitenkin tiedotusvälineet ovat vahva mielikuvien luoja, ja usein tiettyjen näkökulmien hegemonisoituminen asettaa tietyt diskurssit valtaan toisten jäädessä vähemmälle huomiolle. Diskursseilla tarkoitetaan yhteiskunnassa vallitsevia kiteytyneitä puhetapoja, jotka esiintyvät tietyissä sosiaalisissa tilanteissa tiettyinä aikoina. Toimittajilla on asemansa vuoksi valtaa, joten heidän tekemillään kielellisillä valinnoilla on merkitystä. Sen vuoksi median luomien representaatioiden ja niiden taustalla vaikuttavien diskurssien kriittinen tarkastelu on tarpeen, ja tutkimukseni pohjautuukin kriittiseen diskurssintutkimukseen.</p> <p>Valitsin aineistokseni kolme vaaliväittelyistä kertovaa Helsingin Sanomien uutista, sillä Helsingin Sanomat on Suomen suurin ja yleisesti puolueettomana pidetty sanomalehti. Rajasin aineistoni väittelyistä kertoviin uutisiin, koska mielestäni niissä ehdokkaiden välinen kontrasti kulminoitui hyvin esiin. Käsittelin aineistoani kokonaisuutena yksittäisten tekstien sijaan. Tarkoitukseni oli selvittää kriittisen diskurssianalyysin keinoin, millaisia representaatioita ehdokkaista syntyy uutisissa ja millaisia diskursseja niiden takana on havaittavissa. Tarkasteluni kohteena olivat erityisesti affektiiviset kielenaineokset ja muun muassa toimijuuden kuvaaminen ja sananvalinnat.</p> <p>Havaitsin kaksi vahvaa diskurssia, jotka esiintyvät aineistossani samanaikaisesti ja vaikuttavat ehdokkaiden representaatioihin: holtittomuusdiskurssi korostaa Trumpia arvaamattomana ja epäpresidentillisenä toimijana, kun taas järkevyydiskurssi kuvaa Clintonia rationaalisenä ja hyveelliset arvot omaavana. Holtittomuusdiskurssin voidaan nähdä haastavan järkevyydiskurssin, joka lähenee ideaalia presidentillistä diskurssia. Diskurssit sisältävät melko vahvoja oletuksia siitä, että Clinton tulee voittamaan todennäköisemmin kuin Trump. Tutkimukseni osoitti mielenkiintoista tietoa siitä, miten media heijastaa yhteiskunnallista ilmapiiriä rakentaen ja ylläpitäen voimakkaita diskursseja, kuten tarkastelemani holtittomuus- ja järkevyydiskurssit.</p>	
Asiasanat – Keywords kriittinen diskurssintutkimus, representaatio, USA:n presidentinvaalit, media, uutiset	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopiston kielten ja viestintätieteiden laitos	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkimuksen tausta ja yhteiskunnallinen relevanssi	1
1.2 Aikaisempi tutkimus ja tutkimuskysymykset	3
2 KRIITTINEN DISKURSSINTUTKIMUS	6
2.1 Taustalla systeemis-funktionaalinen kieliteoria	6
2.2 Representaatio, valta ja ideologia	7
3 AINEISTO JA METODIT	10
3.1 Aineiston valinta ja rajaaminen	10
3.2 Diskurssit ja representaatiot analyysin kohteena	11
4 ANALYYSI	14
4.1 Donald Trump – holtittomuusdiskurssi	14
4.2 Hillary Clinton – järkevyydiskurssi	22
4.3 Diskurssien esiintyminen rinnakkain	25
5 PÄÄTÄNTÖ	28
LÄHTEET	33
Aineistolähteet	34

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta ja yhteiskunnallinen relevanssi

Julman ja kauhean kampanjan viimeiset päivät uutisoi Helsingin Sanomat 12.11.2016. koskien Yhdysvaltain presidentinvaaleja, jotka päättyivät marraskuun 8. päivä 2016 republikaaniehdokkaan Donald Trumpin voittoon. Lopputulos yllätti monet (ks. HS 6.11.2016) ja antoi päätöksen erikoiselle vaalitaistelulle, jossa vastakkain olivat olleet Trump ja demokraattien ehdokas Hillary Clinton. Poikkeukselliset vuoden 2016 presidentinvaaleista tekivät molempia ehdokkaita kesken kampanjaa ravistelleet skandaalit sekä ehdokkaiden ja heidän kannattajiensa väliset voimakkaat ristiriidat. Solvaaminen, mustamaalaaminen ja uhkailu värittivät vaalikamppailua loppuun asti. Etenkin Trump joutui valokeilaan sanomisiensa vuoksi, sillä ne aiheuttivat paheksuntaa eivätkä edustaneet sellaista poliittista retoriikkaa, jota presidenttiehdokkaalta tyypillisesti voitaisiin odottaa.

Kontrasti ehdokkaiden välillä oli poikkeuksellisen suuri poliittisen kokemuksen sekä kannanottojen osalta. Poliittisesti kokemattoman yritysjohtaja Trumpin kampanjateemoja edusti hänen mottonsa ”*Make America great again*”: Trumpin populistisina pidetyt linjaukset korostivat Yhdysvaltojen asemaa maailman johtavana valtiona esimerkiksi EU:n kanssa käydyssä yhteistyössä, kun taas poliittisesti kokenut, entinen ulkoministeri Clinton painotti Yhdysvaltojen tarjoaman tuen ja yhteistyön jatkuvan sekä kauppasopimusten että sotilaallisten toimenpiteiden osalta. Trump piti tärkeänä muun muassa vallan palauttamista kansalle samalla kun Clinton painotti koko kansan yhtenäisyyden ja taustojen erilaisuuden ymmärtämisen olevan avainasemassa. Vaalien tunnelmat ulottuivat Eurooppaan asti: lopullisen valinnan seurauksia pohdittiin ja spekulointiin niin tiedotusvälineissä kuin sosiaalisessa mediassakin. Trump tarjosi selvästi uutta suuntaa sisä- ja ulkopoliitikassa kuitenkin ollen samalla arvaamaton, kun taas Clinton vaikutti monen mielestä turvalliselta vaihtoehdolta ja jatkumolta väistävän presidentin Barack Obaman kausille.

Vaalit herättivät runsaasti huomiota ympäri maailmaa, ja myös Suomessa media uutisoi näkyvästi vaalien käännteistä. Huomiota selittää osin Yhdysvaltain suuri merkitys maailman politiikan kannalta, sillä etenkin maan ulkopoliittiset ratkaisut liittyen esimerkiksi talouteen ja sotilaallisiin toimenpiteisiin ovat vuorovaikutuksessa muiden valtioiden kanssa. Siten myös Yhdysvaltain presidenttiä on pidetty peräti vaikutusvaltaisimpana henkilönä maailmassa.

Yhteiskunnallisen puolen lisäksi tiedotusvälineitä kiinnosti vaaleissa niiden poikkeuksellinen yksityisyys, sillä ehdokkaiden henkilökohtaiseen elämään liittyvien asioiden läpikäymiseltä ei välttytty.

Molemmat ehdokkaat joutuivat erilaisten paljastusten kohteiksi: Trumpia syytettiin seksistisestä suhtautumisesta naisiin, joka ilmeni The Washington Postin julkaisemalla videolla. Clinton sen sijaan oli ulkoministerinä ollessaan käyttänyt yksityistä sähköpostiosoitetta käsitellessään erittäin salaisia tietoja, ja tämän paljastuminen johti FBI:n tutkimuksiin. Kuten Uimonen (2009: 64) pohtii kohun mekanisme, muuttuvat monet asiat vallitsevaksi totuudeksi huolimatta niiden oikeellisuudesta useiden eri tiedotusvälineiden toistaessa samaa kaavaa uutisissaan. Yleisesti ottaen media on suurissa kohuissa oikeassa, mutta journalistien ja mediatalojen välinen kilpailu tuottaa mahdollisimman kiinnostavia ja myyviä juttuja usein edistää samanlaista näkemystä toistavan tietotulvan syntymistä. Media vetoaa ihmisten tirkistelynhaluun tekemällä poliitikkojen yksityiselämästä julkista (Herkman 2011: 34).

Median osuus skandaalien synnyttämisessä on siis suuri, sillä ilman tiedotusvälineiden aktiivisuutta monet asiat eivät välttämättä paisuisi kovin suuriin mittakaavoihin. Skandaalien ja kohujen merkitystä voidaan perustella tiedotusvälineiden tehtävällä toimia ”vallan vahtikoirina” ja panostaa tutkivaan journalismiin. Mielenkiintoista on kuitenkin poliitikkojen luonteen ja persoonan merkityksen tärkeys yleisön näkökulmasta, sillä usein ehdokkaan henkilökohtaiset piirteet voivat jopa mennä poliittisen ideologian ohi. Maine ja luottamus ovat asioita, jotka voivat lopulta vaikuttaa ratkaisevasti kannatukseen. (Herkman 2011: 106–107.) Yhdysvaltain presidentinvaalien kampanja-aika oli suorastaan pullollaan kohuja, joten uutisointi keskittyi luonnollisesti niihin kampanjan normaalien vaiheiden lisäksi. Etenkin Trump sai runsaasti negatiivista huomiota mediassa teoillaan ja lausahduksillaan, jotka usein tuomittiin nais- tai maahanmuuttovastaisiksi. Uutisointi Trumpiin liittyen oli tietysti totuudenmukaista ja moraalisesti oikeutettua, sillä hänen sanomisensa olivat usein tallentuneet videolle tai nauhalle ja olivat siten todistettavissa. Kuitenkin on perusteltua pohtia sitä, kuinka suuressa määrin kohut vaikuttivat toimittajien yleiseen suhtautumiseen heidän välittäessään tietoa myös Trumpiin liittyvistä niin sanotuista ”neutraaleista” asioista. Tässä tutkimuksessa sovellan kriittistä diskursusintutkimusta tarkoitukseni selvittää, millaiset kuvat eli representaatiot Helsingin Sanomien uutisissa luodaan molemmista ehdokkaista ja millaiset kielelliset valinnat näitä representaatioita muodostavat.

Seurasin itse myös vaalikamppailun vaiheita eri medioiden kautta, joten ajatus siihen liittyvän uutisoinnin tutkimisesta kypsyi mielessäni. Tiedotusvälineillä on tärkeä rooli yhteiskunnallisten muutosten tapahtuessa ja niitä on usein kutsuttu myös neljänneksi valtiomahdiksi (Uimonen 2009: 28). Uutisointi vaaleista ja vaaliväittelyistä on kiinnostavaa, sillä kehittyneissä demokratioissa journalismin voidaan katsoa olevan tärkein elementti, joka yhdistää politiikan ja kansalaiset: siten ihmiset ovat riippuvaisia median tuomasta informaatiosta (Herkman 2011: 24). Tiedotusvälineet ovat informaatio-

tiolähteen lisäksi myös merkittävä mielikuvien luoja, sillä useimmiten lukijoiden käsityksiin vaikuttavat journalististen prosessien tulokset (Uimonen 2009: 56). Näitä mielikuvia synnyttävät erilaiset diskurssit ja niihin sisältyvät kielelliset valinnat, jotka heijastuvat vallitsevaan yhteiskunnalliseen tilanteeseen. Tällainen kielen mikro- ja makrotason yhdistelmä on diskurssintutkimuksen keskeisintä aluetta. (Fairclough 1997: 76.)

Politiikan medioituminen vahvistaa käsitystä tiedotusvälineiden ja politiikan jatkuvasta vuorovaikutuksesta: median logiikka sekä median tuoma julkisuus määrittelevät myös politiikan toimintakulttuuria (Herkman 2011: 22). Niin myös presidentinvaalien kampanjaan olennaisesti kuuluvat televisoidut, julkiset väittelytilaisuudet ja foorumit ovat median ja poliittisen järjestelmän yhtymäkoh- tia. Ne ovat traditio, josta voidaan nähdä politiikan ja median kulkevan käsikädessä. Väittelyt antavat ehdokkaille reaaliaikaisen tilaisuuden paitsi tuoda ilmi omia kantojaan ja tavoitteitaan, myös vastata heitä koskeviin kohuihin ja puolustautua syytöksiltä. Ehdokkaat ovat erittäin tietoisia väittelyiden mediajulkisuuden arvosta, joten myös Yhdysvaltain presidentinvaalien kolmessa vaaliväittelyssä Trump ja Clinton pistivät parastaan vakuuttaakseen yleisön omasta potentiaalistaan olla Yhdysvaltain seuraava presidentti. Vaaliväittelyiden uutisointi on mielestäni erityisen kiinnostavaa, sillä politiikan perinteenä ne ovat luonteeltaan ainutlaatuisen julkisia ja lähes kaikkien katsottavissa. Yleisöllä on siis mahdollisuus muodostaa omat mielikuvansa suoraan vaaliväittelyn perusteella ilman toimittajien välikäsiä. Tiedotusvälineillä, eli toimittajilla, on kuitenkin valtaa, sillä lehdistö myös toimii useim- mille informaation pääväylänä.

Usein valtamediassa jokin näkökulma tai diskurssi saavuttaa hegemonisen aseman, jolloin vaihtoehdotiset näkemykset jäävät vähemmälle huomiolle. Suomalainen media voidaan kuitenkin yleisesti käsittää monipuolisia näkökulmia tarjoavaksi, toisaalta vaihtoehtomedioiden vaikuttavuus kärsii vä- häisestä näkyvyydestä. (Herkman 2011: 173.) Lukijan vastuu korostuu, kun valtavirran tiedotusväli- neet tarjoavat paikoin vain yhtä linjausta mukailevaa informaatiota. Media ei ainoastaan kuvasta to- dellisuutta, vaan luo totuudesta omia muunnelmiaan, joihin vaikuttavat tekstin tuottajien yhteiskun- nallinen asema ja tavoitteet. Muunnelmiin vaikuttavat lukuisat valinnat, joiden lopputuloksena ovat erilaiset kuvat eli representaatiot eri ihmisistä tai tapahtumista. Niitä tutkimalla voidaan saada tietoa vaihtoehtoista ja totuudenmukaisuudesta. (Fairclough 1997: 136.) Sen vuoksi tutkimuksellani voi- daan katsoa olevan osansa myös mediakriittisyyden alalla.

1.2 Aikaisempi tutkimus ja tutkimuskysymykset

Omaan aiheeseeni liittyvää aikaisempaa tutkimusta voi löytää lingvistiikan lisäksi useilta eri tieteen- aloilta, kuten esimerkiksi yhteiskuntatieteiden sekä journalistiikan parista. Esimerkiksi Yhdysvaltain

median poliittisuutta on tutkinut Mellanen (2012), jonka tarkastelukohteina ovat olleet johtavat mediaorganisaatiot CNN, Fox News sekä BBC. Mellasen tutkimustulokset osoittavat, että hypoteesit tiedotusvälineiden puolueellisuudesta toteutuvat: esimerkiksi CNN voidaan katsoa liberaaliksi ja Fox News konservatiiviseksi. Kuten Mellanen toteaa (2012: 123), on tulosten valossa oletettavissa, että muidenkin medioiden uutisointi ei välttämättä olekaan kovin objektiivista. Jatkan myös omalla tutkimuksellani kriittisen diskurssintutkimuksen keinoin suuren ja vaikutusvaltaisen sanomalehden linjauksen tutkimista, keskittyen kuitenkin kotimaiseen näkökulmaan.

Politiikkaa ja poliitikkoja koskevat tutkimukset ovat usein kriittistä diskurssintutkimusta mukailtavia, sillä valtakysymykset liittyvät olennaisesti siihen. Yhdysvaltain presidentinvaaleja on tutkinut esimerkiksi Alkkiomäki (2013), joka on tarkastellut vuoden 2012 vaalien ehdokkaiden, Barack Obaman ja Mitt Romneyn retoriikkaa. Vaikka tutkimus keskittyy hieman eri näkökulmaan, löytyy siitä yhteneväisyyksiä omaan tutkielmaani. Retoriikan perinteinen näkemys kielenkäytöstä vaikuttamisen keinona näkyy myös kriittisen lingvistiikan ja diskurssintutkimuksen taustalla, sillä kyse on kielen ja vallan suhteesta (Kalliokoski 1995: 27). Yhteisten tarkoituksien lisäksi ehdokkaille syntyvät roolit tulevat esiin; myös omassa tutkimuksessani tarkastelen ehdokkaiden toimijuutta, joka on olennainen osa representaatioiden analysointia.

Sydänmaalakka (2012) on tehnyt median valtaan liittyvän tutkimuksen, joka vahvistaa käsityksiä tiedotusvälineiden roolista yhteiskunnallisena auktoriteettina ja vaikuttajana. Myös hänen tutkimuksensa on keskittynyt Helsingin Sanomissa ilmeneviin diskursseihin sekä poliitikkojen, median ja yleisön välisiin suhteisiin. Tutkimus osoitti, että median valta representoituu monin eri tavoin aineistosta nousevissa diskursseissa, ja tiedotusvälineet käyvät jatkuvaa valtataistelua poliitikkojen kanssa yleisön seurattessa pääasiassa passiivisena sivustakatsojana.

Mediassa syntyvien representaatioiden tutkimusta on tehty runsaasti aiemmin ja monesta eri kohteesta: esimerkiksi Havu (2013) on tutkinut naispääministerin ja sukupuolen representaatioita. Vaikka en omassa tutkimuksessani korosta sukupuolinäkökulmaa, tarjoavat Havun tutkimustulokset mielenkiintoista tietoa nais- ja miespoliitikkoja koskevan uutisoinnin välisistä eroavaisuuksista. Uskon sukupuolikysymyksen tulevan jollakin tavalla esiin myös omissa loppupäätelmissäni. Toinen representaatioihin keskittynyt tutkimus on Koivurannan (2013) selvitys ulkomaalaisromaneista Helsingin Sanomien uutisissa. Koivurannan tutkimustulokset osoittivat Helsingin Sanomien tarjoavan melko yksipuolista, ei-imartelevaa kuvaa ulkomaalaisromaneista. Vaikka uutisten aihe poikkeaa omasta tutkimuksestani ja käsittelee kohdetta, johon monen tutkimuksen perusteella suhtaudutaan yleisesti negatiivisesti, Koivurannan tulokset herättävät kysymyksiä Suomen suurimman ja kenties vaikutusvaltaimman lehden linjauksista. On mielenkiintoista ja perustelua tehdä tutkimusta Helsingin Sanomien uutisten suhtautumisesta myös muita aihepiirejä koskevissa jutuissa.

Koen oman tutkimukseni olevan relevantti sen vuoksi, että se käsittelee suurta historiallista koko maailmassa huomiota herättänyttä politiikan ilmiötä, jonka medioituminen tarjoaa mielenkiintoisia tarttumakohtia tutkimukselle. Aihe on erittäin ajankohtainen: tarkastelemani aineisto kuvaa syksyn 2016 tapahtumia ja tutkimukseni sijoittuu alkuvuodelle 2017, joten viimeisimpiä Yhdysvaltain presidentinvaaleja ei tietääkseni ole vielä tutkittu. Tarjoan omalla tutkimuksella tietoa lähes koko läntisessä yhteiskunnassa ja valtamediassa vuonna 2016 vallinneesta ilmapiiristä tarkastelemalla kolmea vaaliväittelyä koskevaa uutista. Pyrin myös tuomaan esille Suomen kenties arvostetuimman sanomalehden suhtautumista representaatioita tutkimalla, sillä aikaisemmat tutkimukset osoittavat journalististen prosessien tulosten olevan usein vähemmän objektiivisia, kuin yleisesti oletetaan.

Kriittisen diskurssintutkimuksen taustalla piilee ajatus erilaisten yhteiskunnallisten valtasuhteiden ja ideologioiden paljastamisesta. Usein alkusysäyksenä tutkimukselle toimivat tietyt ennakkokäsitykset ja näkemykset, jotka tutkija haluaa inhimillisesti joko todistaa tai kyseenalaistaa. Vaarana on kuitenkin tekstin tarkastelun ja kuvauksen subjektiivisuus. Tämä seikka on otettava huomioon jo tutkimusongelmien asettelussa, sillä jos tutkija lähtökohtaisesti osoittaa kysymyksissään omat intensionsa, ovat vastaukset helposti sen mukaiset. Tämän välttämiseksi asiaa tulee lähestyä toisesta suunnasta, eli kysymysten muotoilusta tekstin näkökulmasta. (Hiidenmaa 2000: 186.)

Myös omassa tutkimuksessani olen ottanut huomioon omat ennakkokäsitykseni sekä pohtinut niiden merkitystä tutkimukselleni. Tarkoitukseni ei suinkaan ole olettaa toimittajan yrittävän vaikuttaa lukijoihin, vaan huomioin valintojen olevan pääosin tiedostamattomia. Pohdinkin, missä määrin yksilön suhtautumista voidaan erottaa lähes koko yhteiskunnassa yleisesti vallitsevasta ilmapiiristä, sillä aineistoni on linjassa sen julkaisun aikaan Suomessa ja läntisessä valtamediassa yleisesti vallalla olleen asenteen kanssa. Epävarmuus ja huoli tulevasta ulottuivat yksityisten ihmisten suhtautumiseen, kuitenkin tässä prosessissa välittäjänä toimineiden tiedotusvälineiden kautta. Näen tilanteen yleisön ja toimittajan tekstin vuorovaikutuksena, jossa molemmat ikään kuin ruokkivat toisiaan: suuri yleisö muodostaa vallitsevan ilmapiirin samalla kun toimittaja ylläpitää sitä. Toimittajalla kuitenkin voidaan katsoa olevan enemmän valtaa asemansa vuoksi, ja tämä oletamus on keskeistä kriittistä diskurssianalyysia ajatellen.

Tutkimukseni taustalla vaikuttaa tavoite tehdä tulkintoja siitä, onko vaalien aikaan yhteiskunnassa vallinneella ilmapiirillä ollut vaikutuksia Helsingin Sanomien uutisointiin Yhdysvaltain presidentinvaaleista. Uskon, että tutkimalla vaaliväittelyistä kertovissa uutisissa ehdokkaista syntyviä kuvia ja niiden rakentumista voin osoittaa diskurssintutkimuksen näkemyksen sosiaalisen kielenkäytön kaksisuuntaisuuden olemassaolosta: kieli rakentaa ympäröivää todellisuutta samalla kun yhteiskunta vaikuttaa siihen. Siten olen päätenyt seuraaviin tutkimuskysymyksiin: Miten ehdokkaita representoidaan uutisissa? Millaisia diskursseja representaatioiden ja valintojen taustalla on havaittavissa?

2 KRIITTINEN DISKURSSINTUTKIMUS

2.1 Taustalla systeemis-funktionaalinen kieliteoria

Kuten luvussa 1 totesin, sovellan tutkimuksessani kriittistä diskurssintutkimusta, joka pohjautuu diskurssintutkimukseen. Diskurssintutkimus keskittyy tarkastelemaan kieltä eli puhetta ja kirjoitusta sosiaalisena toimintana ja on siten yhteneväinen M. A. K. Hallidayn systeemis-funktionaalisen kieliteorian kanssa (ks. esim. Halliday 1978). Kieli muotoutuu sosiaalisessa kanssakäymisessä muiden kanssa ja on sen vuoksi olemassa, että sillä on erilaisia tehtäviä. Halliday käsittää kielen kokonaisuutena ja systeeminä, jolla tuotetaan merkityksiä. Kielellä on mahdollisuus tuottaa rajattomasti erilaisia merkityksiä erilaisiin tarpeisiin. Merkitykset eivät kuitenkaan tule itsestään, vaan ajattelu kielestä systeeminä perustuu valintoihin, joita kielenkäyttäjät tekee kielellisten resurssiensa mukaan: merkityksen muodostumisen kannalta on siis olennaista, mitä muotoja vaihtoehtojen joukosta kielenkäyttäjät valitsee. Kielen systeemin holistisuus tarkoittaa kaikkien kielen eri tasojen, eli semantiikan, leksikon, syntaksin, morfologian ja fonologian kattavaa kokonaisuutta. (Luukka 2002: 98, 103–106.)

Systeemis-funktionaalisen kieliteorian keskeisin osa on kielen funktionaalinen luonne, joka tarkastelee kieltä merkityksiä rakentavien toimintojen kannalta. Hallidayn mukaan (1978: 45–47) funktionaalisuus on osa kielen systeemiä koostuen kolmesta metafunktioista, jotka ovat ideationaalinen, interpersonaalinen sekä tekstuaalinen metafunktio. Metafunktioiden avulla Halliday havainnollistaa kielen systeemin jäsentymistä erilaisiin käytännön kielenkäyttötilanteisiin.

Ideationaalisen metafunktion avulla ihmiset hahmottavat maailmaa ja kielentävät sitä: se sisältää erilaisten puhujien erilaiset tulkinnat ympäröivästä todellisuudesta, asioista ja tapahtumista (Halliday 1978: 46). Siten representaatiot, joihin omassa tutkimuksessani keskityn, liittyvät ideationaaliseen funktioon. Representaatiot syntyvät toimittajien kielellisistä valinnoista heidän kuvatessaan tietyllä tapaa ehdokkaita ja vaalien tapahtumia. Sen sijaan interpersonaalinen metafunktio kattaa kielen osallistavan ulottuvuuden. Interpersonaalinen metafunktio käsittää kielen suhteita luovana ja ylläpitävänä järjestelmänä ja mahdollistaa muun muassa erilaisten mielipiteiden, asenteiden ja tunteiden ilmaisun (mp.). Samalla kun kahden edellisen metafunktion avulla voidaan rakentaa merkityksiä, mahdollistaa kolmas metafunktio tekstien syntymisen. Tekstuaalisen metafunktion avulla ihmiset käyttävät kieltä luodakseen tekstiä, joka on koherenttia ja informoivaa. (mp.) Kaikki kielen funktiot esiintyvät aina samanaikaisesti, joten vaikka keskityn omassa tutkimuksessani ideationaaliseen funktioon, ovat myös muut metafunktiot vaikutuksessa siihen.

Systeemis-funktionaalinen kieliteoria vaikuttaa siis vahvasti diskurssintutkimuksen taustalla, jonka mukaan kielenkäyttö on suhteessa maailmaan kahdella tapaa: kieli on yhteiskunnan tuottamaa,

mutta samaan aikaan myös kieli itsessään vaikuttaa ympäröivään todellisuuteen (Fairclough 1997: 76). Tällainen kaksisuuntaisuus on diskurssintutkimuksen, mutta myös ylipäättään kielen perusydintä. Kieli on merkkijärjestelmä, jolla ihmiset luovat merkityksiä. Vuorovaikutus on olennainen osa kielen merkitysten rakentumista, sillä kieli ei synny tyhjiössä, vaan vaatii toteutuakseen käyttäjän ja käyttöyhteyden. Merkitykset ja diskurssit liittyvät tiiviisti yhteen, sillä merkitykset toimivat diskurssien rakennusosina. Käsitteet diskurssista vaihtelevat tieteenalojen mukaan, mutta lingvistikissa diskurssintutkimuksessa diskurssi on tulkittu kielenkäytöksi. Diskurssilla eli sosiaalisella kielenkäytöllä rakennetaan ja jäsennetään ympäröivää maailmaa. Termillä diskurssit voidaan sen sijaan tarkoittaa yhteiskunnassa vallitsevia, kiteytyneitä ja tunnistettavia puhetapoja, jotka esiintyvät tietyissä sosiaalisissa tilanteissa tietynä historiallisena aikana sekä edustavat erilaisia näkemyksiä samasta asiasta. (Pietikäinen 2000: 192.)

2.2 Representaatio, valta ja ideologia

Kriittisen diskurssintutkimuksen piirissä kriittisyydellä viitataan kielenkäytössä esiin tulevien yhteiskunnallisten epäkohtien tarkasteluun (Kalliokoski 1995: 21). Valtaan liittyvät kysymykset ovat kriittisen diskurssintutkimuksen ydintä, sillä se on painottunut erilaisten kielen taustalla olevien valtasuhteiden, ideologioiden ja diskurssien paljastamiseen (Pietikäinen 2000: 19.) Sen vuoksi usein politiikkaan tai yhteiskunnallisiin järjestelmiin liittyvä tutkimus kuuluu kriittisen diskurssintutkimuksen piiriin. Kriittinen diskurssintutkimus on kiinnostunut tarkastelemaan jännitettä, joka syntyy kielenkäytön kahden suunnan väliin: miten institutionaaliset valtasuhteet vaikuttavat joukkotiedotukseen ja miten joukkotiedotus vaikuttaa valtasuhteisiin. (Fairclough 1997: 76.) Kriittisessä diskurssintutkimuksessa yhdistyvät diskurssintutkimuksen kieli- ja yhteiskuntatieteelliset suuntaukset: kieleen keskittyvä tutkimus voi tarjota tarkkoja havaintoja sosiaalisten tapojen diskursiivisuudesta, kun taas yhteiskuntatieteellisen suuntauksen avulla kielen ilmiöt voidaan kytkeä osaksi laajempaa kokonaisuutta (Pietikäinen 2000: 193).

Myös oma tutkimukseni liittyy politiikkaan ja tiedotusvälineisiin: koska tutkimukseni taustalla on tavoite paljastaa aineistostani syntyviin representaatioihin vaikuttavat diskurssit, tarjoaa kriittinen diskurssintutkimus käyttöni analyysivälineet, joiden avulla voin tarkastella yksityiskohtaisiakin kielenpiirteitä. Pietikäisen (2000: 193) mukaan diskurssianalyysia tehdään sosiaalisten käytänteiden ja rakenteiden näkökulmasta. Omassa tutkimuksessani tämä ilmenee uutisen ja sen oletetusti objektivistien toimittajan tekemien kielellisten valintojen tutkimisena.

Fairclough (1997: 77) puhuu diskurssijärjestyksestä, joka kuvaa erilaisten yhteisöjen kielenkäyttötottumusten joukkoa. Näiden diskursiivisten käytäntöjen väliset suhteet kattavat kokonaisuuden eri

osa-alueet. Keskeistä on järjestysten sisäisten ja keskinäisten rajojen liikkuvuus sekä uudelleenmäärittäminen sosiaalisten ja kulttuuristen muutosten vaikutuksesta. Diskurssien keskinäinen järjestys liittyy kielelliseen mikrotasoon ja sosiokulttuuriseen makrotasoon ja siihen, mitkä diskurssit ovat niin sanotusti vallassa unohtamatta sitä, millaisia diskursseja jätetään pois. Fairclough'n (mts. 83) mukaan luovuus diskurssijärjestyksessä ilmenee usein yhteiskunnallisten muutosten tapahtuessa – niin myös tutkimukseni aineisto sijoittuu aikaan, jolloin yhdelle maailman suurimmista valtioista haettiin uutta johtajaa. Sen vuoksi koen, että presidentinvaalien tapaista yhteiskunnallisesti hyvin merkittävää tapahtumaa on syytä tutkia kriittisen diskurssintutkimuksen avulla, sillä vallassa olevien diskurssien tarkastelu kertoo yhteiskunnassa vallinneesta ilmapiiristä ja asenteista. On perusteltua pohtia, mistä syistä tietyt diskurssit ovat vallassa ja mitkä diskurssit jäävät toisten varjoon. Tietyt diskurssit voivat neutralisoitua ja siten tarjota otollisen alustan vallankäytölle. Yhtenä motivaationa kriittisen diskurssintutkimuksen teolle onkin levittää tietoa kielen vaikutuksista ja tehdä samalla maailmasta oikeudenmukaisempi paikka. (Pietikäinen 2000: 201, 205.)

Koska tavoitteenani on saada selville, millainen kuva molemmista ehdokkaista rakentuu uutisten perusteella, on representaation käsite tarpeellinen tutkimukselleni. Representaatiot liittyvät olennaisesti kysymyksiin vallassa olevista diskursseista, sillä jokaisen representaation taustalla vaikuttavat erilaiset diskurssit ja ideologiat. Representaatioiden avulla ihmiset kielentävät todellisuutta: he peilaavat omia näkemyksiään ja kokemuksiaan kuvatessaan jotain aihetta. Näin ollen syntynyt kuvaus eli representaatio vaihtelee kielenkäyttäjän ja hänen intressiensä mukaan. Olen kiinnostunut toimittajan kielestä, jolla hän kuvaa uutisessa henkilöitä ja tapahtumia. Toimittajan tekemät kielelliset valinnat luovat representaatioita, jotka ovat tiettyjen ideologioiden mukaisia. Sen vuoksi kysymykset siitä, miten tiedotusvälineiden kielen taustalla vaikuttavat erilaiset ideologiat ja yhteiskunnalliset valtasuhteet sekä miten joukkotiedotus vaikuttaa valtasuhteisiin, liittyvät representaatioihin (Fairclough 1997: 23).

Tekstit ovat vaihtoehtojen muodostamia kokonaisuuksia ja ennen kaikkea valintojen seurausta: kirjoittaja, oman tutkimukseni tapauksessa toimittaja, tekee eri vaihtoehtojen joukosta omat kielelliset valintansa. Valinnat voivat olla kielellisiin muotoihin, sanastoon ja kielioppiin liittyviä. Nämä kielelliset valinnat määrittelevät merkityksiä, identiteettejä, suhteita ja sitä, miten esimerkiksi tiettyä tapahtumaa tai henkilöä representoidaan. Lopulta valinnat vaikuttavat tekstistä syntyneisiin tulkintoihin ja diskursseihin. Huomioitavaa on myös se, mitä vaihtoehtoja toimittaja on jättänyt valitsematta, ja mitkä tarkoituksellisesti taustalla vaikuttavat. (Fairclough 1997: 30.) Kriittisen diskurssintutkimuksen mukaisesti valintojen ja niiden syiden pohtiminen on tärkeää, sillä ne kertovat valintojen taustalla vaikuttavista valtasuhteista ja diskursseista, joiden paljastamisen katsotaan olevan yhteiskunnallisesti merkittävää.

Kielenkäyttöä ei voida pitää lähes koskaan täysin objektiivisena informaation välittämisenä, sillä jokainen kirjoittajan valitsema ilmaus ilmaisee jonkinlaista suhtautumista kyseessä olevaan asiaan. Siten myös yleisesti neutraaleina pidettyjä uutisia ei voida pitää täydellisen objektiivisina, sillä toimittajat joutuvat valitsemaan tietyn näkökulman kirjoittaessaan uutisia. Tietoisuus näkökulman valinnasta vaihtelee; etenkin Helsingin Sanomien kaltaisessa sanomalehdessä pyritään korkeatasoisuuteen, jonka voidaan katsoa tarkoittavan paikkansapitävyyttä ja puolueettomuutta. Tietoisesta näkökulman valinnasta huolimatta toimittajan valintojen taustalla vaikuttaa tietty ideologia, joka on sosiaalisten ja kulttuuristen käsitysten ja arvojen muodostama kokonaisuus. (Kalliokoski 1995: 8, 13.) Ideologiat näyttäytyvät implisiittisesti usein tekstin alkuoletuksissa eli presuppositioissa ylläpitäen ja rakentaen eriarvoisuutta ja valtasuhteita (Fairclough 1997: 25).

Ideologian käsitteeseen mielletään usein liittyvän harhaanjohtamista ja manipulointia. Koska kriittinen diskurssintutkimus on kiinnostunut valtaan liittyvistä kysymyksistä, on tekstissä vaikuttavien ideologioiden tarkastelu olennaista. Ilman suurempia syytöksiä puolueellisuudesta voidaan todeta kaikkiin representaatioihin sisältyvän tiettyjä näkökulmia ja arvoja. (Fairclough 1997: 66.) Tutkimukseni tavoitteena on päästä käsiksi totuuteen, jonka voi selvittää vain representaatioita tutkimalla. Kuten Fairclough (mp.) toteaa, on väittely absoluuttisesta totuudesta kuitenkin kannattamatonta. Sen sijaan representaatioita tutkimalla ja vertailemalla voidaan tehdä havaintoja esimerkiksi niiden totuudenmukaisuudesta, värittyneisyydestä ja kokonaisvaltaisuudesta, jolloin päätelmien tekeminen on mahdollista. Samalla tavoin yritän selvittää, miten ehdokkaista syntyvissä kuvissa on havaittavissa yhteiskunnassa ja valtamediassa vallinnut suhtautuminen ja sitä tukenut ideologia. Totuuden vääristelyn sijaan käsitän ideologian Jokisen, Juhilan ja Suonisen (1993: 96) tapaan totuudenkaltaisena käsityksenä sosiaalisen todellisuuden rakentumisesta, jossa oikean ja väärän erottaminen on lopulta lähes mahdotonta.

3 AINEISTO JA METODIT

3.1 Aineiston valinta ja rajaaminen

Aineistonani käytän Helsingin Sanomien uutisia, jotka on julkaistu verkossa 26.9.2016, 11.10.2016 sekä 19.10.2016. Kandidaatintutkielman suppeuden ja valitsemani tutkimusmetodin takia totesin kolmen uutisen olevan riittävä aineisto tutkimukselleni. Valitsin tutkimukseni aineiston tekstilajiksi uutiset sen vuoksi, että niiden ajatellaan olevan tyyliltään ja kielellisiltä valinnoiltaan neutraaleja. Uutiset on totuttu näkemään puolueettomina selvityksinä tärkeistä tapahtumista, joissa toimittajan oma mielipide ei ole havaittavissa (Kalliokoski 1995: 37). Lisäksi uutisen tulee olla ajankohtainen, kiinnostava ja todenmukainen (Huovila 2004: 47). Näiden kriteerien vuoksi mielestäni on tärkeää tutkia, onko uutisen toimittajan valitsema näkökulma täysin neutraali. Uutisten toimittajat edustavat Helsingin Sanomien yleistä linjaa, joten voin tehdä havaintojeni pohjalta johtopäätöksiä koko lehden linjauksista. Kaikki kolme uutista ovat saman toimittajan käsialaa, tosin ensimmäisessä ja kolmannessa uutisessa mukana kirjoittamassa on ollut myös toinen toimittaja. Helsingin Sanomia on oikeus käyttää opiskeluun sekä yksityiseen tutkimuskäyttöön (HS Käyttöehdot 2016). Osa julkaisuista on nähtävissä vain tilaajille, mutta käsittelemieni uutisten verkkoversiot ovat kaikille avoimet.

Helsingin Sanomat on yksi Suomen voimakkaimmin vaikuttavista medioista ja sen oletetaan olevan puolueeton, joten siinä mahdollisesti ilmenevien arvottavien kielenainesten tutkiminen on mielestäni erityisen kiinnostavaa. Helsingin Sanomat on Sanoma Media Finland Oy:n julkaisema sanomalehti, joka tavoittaa päivittäin jopa 689 000 lukijaa (Sanoma 2016). Ylen teettämän kyselytutkimuksen mukaan Helsingin Sanomia piti luotettavana 72 % suomalaisista (Yle 2015). Valintakriteerini aineistoa koskien oli selvä Helsingin Sanomien kohdalla, sillä halusin aineistoni olevan luonteeltaan objektiivista niin tekstin kuin kontekstinkin osalta. Jonkin poliittisesti sitoutuneen ja pienemmän lukijakunnan lehden tarkastelu olisi vastoin pyrkimyksiäni.

Valitsemani uutiset käsittelevät Yhdysvaltain presidentinvaalien vaaliväittelyitä. Koen ne erityisen kiinnostaviksi tutkimukseni kannalta ajankohtaisuuden vuoksi, mutta myös ehdokkaiden ristiriitojen ja tilaisuuden luonteen takia, sillä ne ovat hyvin tunnelatautuneita. Valitsin tämän aikarajauksen siksi, että uutiset kaikista kolmesta vaaliväittelystä muodostavat loogisen kokonaisuuden. Uutiset rakentuvat samanlaisen kaavan eli väittelyn kulun mukaan. Tarkastelemieni uutisten rakenne on siinä mielessä narratiivisesti erityislaatuinen verrattuna tyypilliseen uutisen rakenteeseen, että se kattaa yhden tapahtuman alusta loppuun: vaaliväittely on tilaisuutena suhteellisen tarkkaa kaavaa noudattava. Tilanteen luonne antaa toimittajille siten selvät kaavat siitä raportoimiselle. Suuressa roolissa ovat

ehdokkaiden sitaatit, muuten jutuissa vuorottelevat toimittajan selostus tapahtumista ja puheenvuoroista sekä tarpeen vaatiessa taustatiedoista. Uutisten lopussa on myös *Hetki hetkeltä* -osiot, joissa kerrotaan väittelyiden tapahtumat minuutin tarkkuudella. Päädyin rajaamaan nämä osiot pois aineistostani niiden laajuuden takia. Koska kaikkien tarkastelemieni uutisten rakenteet ovat pääosin yhteneväisiä, uskon sen olevan hyödyllinen asia analyysia tehdessäni. Miellän aineistoni siten myös kokonaisuudeksi, joten en erittele tekemiäni havaintoja teksti kerrallaan.

Olen nimennyt aineistoni uutiset nimityksillä U1, U2 sekä U3 helpottaakseni analyysin erittelyä ja selontekoa. Ensimmäinen uutinen (U1) *Näin vaaliväittely eteni hetki hetkeltä – Jatkuvaa riitelyä faktoista, Trump pahassa helteessä verotiedoista, Clinton heikoimmillaan vapaakaupassa* koskee vaaliväittelyä, joka järjestettiin 26.9.2016. Vaaliväittelyssä käsiteltiin esimerkiksi talouteen ja Natoon liittyviä kysymyksiä. Toisesta vaaliväittelystä, joka järjestettiin 10.10.2016, kertova uutinen (U2) on otsikoitu *Toisesta vaaliväittelystä tuli mutapaini*. Toisessa vaaliväittelyssä käsiteltiin esimerkiksi molempien ehdokkaiden suhtautumista äärijärjestö Isisin lyömiseen ja Venäjään. Epäsopua ja syytöksiä väittelyyn toivat myös skandaali juuri ennen väittelyä ilmestyneestä Trumpin ”kourintavideosta” sekä Clintonia koskeva sähköpostikohu. Kolmas uutinen (U3) *Clinton kutsui Trumpia Putinin sätkynukkeksi – Näin USA:n viimeinen vaaliväittely eteni hetki hetkeltä* käsittelee kolmatta, 19.10. 2016 käytyä vaaliväittelyä, jota värittivät Trumpin puheet siitä, ettei hän välttämättä tule hyväksymään lopullista vaalitulosta. Kolmannen ja viimeisen väittelyn aiheet koostuivat pitkälti aikaisemmissa väittelyissä läpikäytyistä teemoista.

3.2 Diskurssit ja representaatiot analyysin kohteena

Kriittiselle diskurssianalyysille on tyypillistä edetä kielen mikrotason analyysista sosiokulttuuriselle makrotasolle tarkastelemalla aluksi merkityssystemien osia. Noudatan tutkimuksessani kolmivaiheista diskurssianalyysimallia, jonka mukaan tutkija lähtee tekemään tutkimusta tarkastelemalla tekstiä itsessään ja neutraalisti ilman suurempia johtopäätöksiä. Tavoitteena on hahmottaa tekstin perusrakenne ja luokitella konkreettisia kielellisiä muotoja, jotka ovat diskurssien rakennuspalasia. (Pynnönen 2013: 32–33.) Osista siirrytään kokonaisuuksiin ja merkityksistä merkityssystemeihin eli diskursseihin. Diskursseja voi havaita siis tarkastelemalla kielen osia, jotka luovat merkityksiä. Usein diskurssien havaitseminen vaatii tarkempaa paneutumista tekstiin, esimerkiksi hyvin voimakkaasti hegemoniset diskurssit eivät välttämättä ole nopealla silmäyksellä havaittavissa ja siten usein kaikki itsestäänselvyyksiltä tuntuvat asiat kattavat sisälleen vallalla olevia diskursseja. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993: 80–81.)

Seuraavaksi tutkijan tavoitteena on tulkita ja ymmärtää havaintojaan sekä löytää merkityksiä, joita tekstin osat tuottavat. Representaatioiden analyysi tapahtuu tällä tasolla, sillä tulkitseva näkökulma tarkastelee sitä, millaisia kuvia eri ihmisistä, asioista ja tapahtumista luodaan. Aineiston tulkinta vaatii suhteuttamista sen kontekstiin, jossa otetaan huomioon niin tilanteinen, intertekstuaalinen kuin yhteiskunnallinenkin aspekti. Analyysin kolmas vaihe tuo representaatioanalyysin tuloksiin kriittisyyden, sillä niitä tarkastellaan vallan ja vaikuttamisen kehyksestä. Havaintoja pohditaan yhteiskunnallisessa, historiallisessa ja poliittisessä kontekstissa. Diskurssien keskinäisen järjestyksen ja vallalla olevien diskurssien tarkastelu kuuluu tähän laajempaan tasoon, joka ottaa huomioon tekstuaalista puolta laajemmin kielen tehtävät. (Pynnönen 2013: 33.)

Representaatioanalyysissä keskitytään kielenkäytön ideationaaliseen funktioon eli siihen, millainen kuva maailmasta luodaan. Analyysia toteutetaan tarkastelemalla esimerkiksi teksteissä ilmeneviä tapahtumia, tilanteita, ihmisiä ja suhteita. Kuten aiemmin totesin, on kyse systeemis-funktionaalisen kieliteorian mukaisesti tekstin kirjoittajan valinnoista: mitä valintoja toimittaja on tehnyt ja mitä hän on jättänyt valitsematta. Myös asioiden keskinäiset suhteet ja järjestys ovat huomion arvoisia seikkoja, esimerkiksi mitkä asiat esitetään ensisijaisina ja mitkä toissijaisina. Myös määrä voi konkreettisesti kertoa valinnoista; mitkä asiat saavat määrällisesti huomiota enemmän kuin toiset. (Fairclough 1997: 136–137.)

Fairclough'n (1997: 137) mukaan representaatioita voidaan tutkia sekä lauseen että lauseiden yhdistelyn ja jaksottelun tasolla. Jako perustuu Hallidayn ajatukseen representaatioiden eksperientaalista ja loogisesta puolesta (Shore 2012: 61).

Kun liikutaan eksperientaalisen metafunktion tasolla, on avainasemassa lauseen rakentuminen sen sisältämistä osista. Tutkimuksen keskiössä on se, millaisia prosesseja, osallistujia ja olosuhteita osat ilmaisevat. Myös omassa tutkimuksessani tarkastelen verbien, nominien ja määreiden sävyä. Tyypillinen lausetason representaatioanalyysin osa-alue on kategorisoinnin tarkastelu eli se, mitä sanastoa tekstissä on käytetty. Jokainen kielenkäyttäjä hallitsee tietyt kategoriat ja tekee niiden perusteella valinnat, joita käyttää tekstissä. Esimerkiksi metaforien käyttö laajentaa kielenkäyttäjän mahdollisuuksia ilmaista asia. Kategorisointi, joka kattaa sisälleen esimerkiksi osallistujatyypit ja toimintatyypit, luo erilaisia merkityksiä ja diskursseja, jotka heijastavat tiettyjä arvoja ja suhtautumista. (Fairclough 1997: 149–150.) Ei ole esimerkiksi yhdentekevää, käytetäänkö *maahanmuuttajasta* nimitystä *pakolainen*, *mamu* vai *maahantunkeutuja*. Samoin valitut verbit ovat aina huomionarvoisia ja kertovat kirjoittajan näkemyksestä, miksi toiminta ilmaistaan esimerkiksi *hyökkäyksenä sanomisen* tai *toteamisen* sijaan (Fairclough 1992: 120).

Omassa tutkimuksessani en koe tarpeelliseksi ehdokkaiden nimeämisen tarkastelua, sillä aineistossa heitä on kutsuttu vain heidän omilla nimillään. Sen sijaan toimijuuden tarkastelu on hedelmällistä, sillä aineistoni käsittelee tapahtumia, joissa molempien ehdokkaiden voidaan nähdä tekevän jotain. Se mitä ehdokkaat tekevät, selviää analyysissa. Keskityn erityisesti toimijuutta kuvaaviin affektiivisiin ilmauksiin, sillä niitä tarkastelemalla voin saada selville esimerkiksi ehdokkaille syntyvät roolit.

Loogiseen metafunktiioon kuuluva lauseiden välisiä suhteita tutkiva representaatioanalyysi keskittyy virkkeiden rakentumiseen sekä niiden väliseen koherenssiin. Lauseiden keskinäinen suhde konstruoi representaatioita, sillä ne kertovat esimerkiksi ensi- ja toissijaisuudesta sekä asiayhteyksistä. (Fairclough 1997: 137–138.) Omassa tutkimuksessani tarkastelen toimijuuden lisäksi loogisesta metafunktiosta asiayhteyksiä, sillä ne voivat kertoa paljon kirjoittajan näkemyksistä: mitkä asiat esitetään ja tuodaan ilmi samassa yhteydessä.

Affektiivisuus eli tunnepitoisuus voi kertoa kirjoittajan kantaaottavasta sekä arvioivasta otteesta, joten katson affektiivisten kielen osien huomioimisen erittäin olennaiseksi. Edellä mainittujen aspektien lisäksi tarkastelen tutkimuksessa erityisen värikkäitä kielellisiä ilmauksia, sillä ne voivat antaa viitteitä toimittajan suhtautumisesta. Neutraalista uutisdiskurssista poikkeavat sanavalinnat voivat osaltaan vahvistaa tiettyjä mielikuvia ja ideologioita, sekä ylläpitää siten valtasuhteita. Huomioin myös suorien sitaattien merkityksen, sillä niiden takana on kirjoittajan valinta siitä, mitkä sitaatit hän haluaa tuoda ilmi; siten niiden esiintymiskonteksti ja sävy voi osaltaan muodostaa representaatiota. Koska keskityn vain kielellisiin piirteisiin, en ota tutkimuksessani huomioon ei-kielellisiä аспектеja, kuten kuvia ja sommittelua.

4 ANALYYSI

Olen tarkastellut analyysissani Trumpin ja Clintonin representaatioita sekä niiden taustalla vaikuttavia diskursseja jotka olen nimennyt holtittomuus- ja järjestyksediskursseiksi. Tavoitteenani on selvittää laaja kokonaiskuva kuitenkin edellä kuvaamieni kielellisten valintojen pohjalta. Tutkimukseni kannalta kielellisten piirteiden tarkastelu erikseen ei olisi hyödyllistä, sillä yhdessä ne muodostavat merkityskokonaisuuksia. Analyysissani olen kiinnittänyt huomiota erityisen affektiivisiin eli tunnepitoisiin ja subjektiivisiin kielen ilmauksiin. Olen lähestynyt aineistoani kolmetasoisien diskurssianalyysin mallin kautta, joten tarkastelen kielen osista tekemiäni havaintoja kriittisesti ja suhteutan ne laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin ja diskursseihin. Pohdin tulkintojani kokoavasti ja tarkemmin luvussa 5.

4.1 Donald Trump – holtittomuusdiskurssi

Olen nimennyt Trumpin kuvaukseen vaikuttavan diskurssin holtittomuusdiskurssiksi, sillä se korostaa Trumpia rajoja ja perinteitä rikkovana ehdokkaana. Adjektiivin *holtiton* voidaan katsoa tarkoittavan esimerkiksi joko hallitsematonta, ajattelematonta, piittaamatonta tai hulttiomaista (KS s.v. *holtiton*), joten mielestäni se kuvaa hyvin Trumpista muodostuvaa kuvaa: Trumpin käytös nähdään usein arvaamattomana ja asiaankuulumattomana, paikoin jopa törkeänä. Toisinaan Trumpin holtiton käytös nähdään myös heikkoutena ja järjettömänä. Havaitsin, että holtittomuusdiskurssiin sisältyy melko vahvoja alkuoletuksia eli presuppositioita siitä, että saman menon jatkuessa Trump tulee todennäköisesti häviämään: Trumpin kampanja ja esiintyminen on niin poikkeuksellista, että hänen voittonsa olisi suorastaan ihme.

Aineistoni rakentuu hyvin pitkälti ehdokkaiden sitaateista sekä heidän toimintansa representoinnista. Suoraa toimintaa kuvaavat verbit ovat aineistossani hyvin yleisiä. Erittelin molempia ehdokkaita koskevat verbit ja laskin niiden määrän saadakseni yleiskuvaa ehdokkaiden toiminnan luonnehdinnasta. Enemmän kuin yhden kerran esiintyviä Trumpin toimintaa kuvaavia verbimuotoja olivat *sanoi* (7 kpl), *syytti* (4 kpl), *totesi* (4 kpl), *vastasi* (4 kpl), *kiisti* (3 kpl), *toisti* (3 kpl) ja *uhkasi* (2 kpl). Suurin osa näistä verbeistä voidaan yksinään tulkita neutraaleiksi: ne ovat eri tyyppisiä puhumisen ilmauksia. Sen sijaan suhteellisen usein toistuneet *syytti*, *kiisti*, sekä *uhkasi* voidaan tulkita enemmän negatiivissävytteisiksi esimerkiksi Kielitoimiston sanakirjan määritelmien perusteella (KS s.v. *syyttää*, *kiistää*, *uhata*). Verbit saavat merkityksensä aineistossani, kun niitä tarkastellaan niiden esiintymisyhteydessä:

- 1) Trump ei kiistänyt tarinoita, vaan vastasi **varsin hyökkäävästi**. (U1)
- 2) Viime väittelyssä Trump puhui **melko kylmästi** Syyrian miljoonakaupungin Aleppon kohtalosta. (U3)
- 3) ”Oletko nähnyt, miltä Aleppo näyttää. Oletko nähnyt sen?” hän **tivasi hieman erikoisesti** juontajalta. (U3)
- 4) **Ison osan** väittelystä hän esiintyi **rauhallisesti** ja **kunnioittavasti**, **vaikka huusikin** joissain kohdissa Clintonin päälle. (U1)

Toimintaa kuvaavien ilmausten ja tarkastelun tueksi olen ottanut huomioon niiden määreet, joita ovat usein samassa yhteydessä esiintyvät adverbit, jotka ilmaisevat toimimisen tapaa ja määrää. Adverbit voidaan katsoa affektiivisiksi kielenaineiksi, sillä niiden avulla voidaan luoda uusia merkityskokonaisuuksia itsessään neutraalien puheen toimintojen kuvausten kanssa. Esimerkeissä (1 ja 2) kirjoittaja luonnehtii Trumpin puhetta ja vastausta adverbeilla, jotka ilmaisevat tapaa ja sen intensiteettiä: *varsin hyökkäävästi* ja *melko kylmästi*. *Varsin* ja *melko* ilmaisevat kohtalaista ja suhteellista tavan määrää (VISK § 666). Koen kuitenkin olennaisimpien puheen toiminnan määritteiden olevan adverbit *hyökkäävästi* ja *kylmästi*, sillä ne ovat melko vahvasti säilyttyneitä. Näitä valintoja käyttäen kirjoittaja kuvaa Trumpin puhetta ja vastausta kielteisillä merkityksillä (KS s.v. *hyökkäävä*, *kylmä*) ja siten luonnehtii Trumpin toimintaa taistelunhaluiseksi ja tunteettomaksi.

Samanlaista puheen tavan ja intensiteetin kuvausta on myös esimerkissä (3), mutta tässä tapauksessa adverbi *erikoisesti* vahvistaa käytetyn verbin *tivasi* merkitystä vaalien kontekstissa. *Tivata* voidaan käsittää tiukaksi vaatimiseksi (KS s.v. *tivata*), joka ei etenkään juontajaan kohdistuen ole välttämättä ehdokkaiden vaaliväittelyiden käyttäytymisetiketin mukaista toimintaa. Tämä esimerkki vahvistaa holtittomuusdiskurssin kuvaa Trumpista poikkeuksellisena ja normaaleja käytöstapoja rikkovana toimijana.

Mielenkiintoisen esimerkistä (4) tekee se, että kirjoittaja on kuvannut Trumpin käyttäytymistä silloin, kun se on ollut normaalia ja tilanteen edellyttämää: *rauhallisesti* ja *kunnioitettavasti* ovat hyveellisenä pidetyn käyttäytymisen kuvauksia, ja sellaista käyttäytymistä vaaliväittelytilaisuuksissa ehdokkailta voidaan odottaa. Määrää kuvaava sanapari *ison osan* sekä sivulause kuitenkin antavat lukijalle kuvan odotusten vastaisesta käytöksestä. Asiaa tuskin olisi tuotu ilmi, ellei taustalla olisi presuppositio Trumpin huonosta käyttäytymisestä – Trumpin kohdalla hyvä käytös ei siis ole itsensä selvyyttä.

Trumpin toiminnan astetta ilmaistaan modaalilla *jopa* -adverbilla. Esimerkeissä (5 ja 6) tällä sanalla korostetaan Trumpin tekojen mielettömyyttä ja sitä, miten pitkälle hän on mennyt puheissaan:

- 5) Hän on **jopa** vihjannut, että Yhdysvallat ei välttämättä puolustaisi Nato-liittolaisiaan esimerkiksi Baltiassa (U1)
- 6) Hän puhui Clintonin päälle ja nimitti tätä valehtelijaksi ja **jopa** paholaiseksi. (U2)

Jopa paitsi korostaa tekoja, myös antaa vihjeitä asioiden arvottamisesta: esimerkiksi Trumpi nimittää Clintonia valehtelijaksi, mutta paholaiseksi nimittely on ennenkuulumatonta ja vielä huonompaa käytöstä.

Myös seuraavat esimerkit (7, 8, 9, 10 ja 11) tukevat holtittomuusdiskurssia kuvatessaan Trumpin käyttäytymistä:

- 7) Trump **tulistui varsinkin** silloin, kun Clinton kyseenalaisti hänen bisnesmiestaitonsa ja -etiikkansa. (U1)
- 8) Clinton **ei ollut saada suun vuoroa**, kun Trump **huusi päälle**. (U1)
- 9) Kun toimittaja kysyi Trumpilta, **eikö tämä ymmärtänyt** kourimispuheidensa kuvailevan seksuaalista ahdistelua, Trump **hyökkäsi** eturivissä istuvaa presidentti Bill Clintonia vastaan. (U2)
- 10) Toinen vaaliväittely oli muutenkin **aggressiivisempi** kuin ensimmäinen, **koska Trumpilla oli kampanja pelastettavana**. (U2)
- 11) Donald Trump **uhkasi** heittää Hillary Clintonin vankilaan ja **syytti** Bill Clintonia naisten hyväskäytöstä (U2)

Trumpin toimintaa kuvataan *tulistumiseksi* (esimerkki 7), joka on synonyymi suuttumiselle (SK s.v. *tulistua*), mutta on hyvin nopeaa ja äkkipikaista: suuttumus leimahtaa kuin liekki. Trumpin tulistumisen voi päätellä olevan toistuvaa, sillä modaaliadverbi *varsinkin* tarkoittaa sivulauseen kanssa tulistumisen ajankohtaa. Myös esimerkissä (8) kuvataan Trumpin käytöstä hyvin päällekkävänä: Trump ei anna Clintonin edes puhua, vaan huutaa tämän päälle. Tulistumisen kaltaiset voimakkaat tunnereaktiot ja varsinkin niiden näyttäminen ovat luultavasti asioita, joita yritetään välttää vaaliväittelyssä. Rauhallisuus ja hyvät käytöstavat yhdistetään usein menestyksekkääseen esiintymiseen, eikä Trumpin kuvaus tue tällaista näkemystä.

Trumpin hallitsematonta käytöstä tukee esimerkki (9), jossa kuvataan hänen vuorovaikutustaan toimittajan ja Bill Clintonin kanssa. Epäsuora kysymyslause *eikö tämä ymmärtänyt* vihjaa Trumpin moraalisen älykkyyden kyseenalaistamisesta. Lause on muotoiltu siten, että sen sisältämä oletus Trumpin heikosta ymmärtämiskyvystä tulee ilmi. Kirjoittaja on tehnyt kiinnostavan valinnan kuvattaessaan Trumpin reaktiota kysymykseen, sillä vastaamisen sijaan Trump hyökkääkin Bill Clintonin kimppuun. Tämä tukee käsitystä Trumpista epäloogisena ja arvaamattomana toimijana, johon on lähes mahdotonta saada mitään kontrollia.

Trumpin käyttäytymisen nähdään myös määrittelevän koko väittelyn ilmapiiriä: tästä esimerkkivirke (10), jossa väittelyä luonnehdintaan komparaatiolla *aggressiivisempi*. Kirjoittaja esittää synn kuvaukselleen alistaisella sivulauseella: Trumpin yritykset toimia kampanjansa pelastamisen eteen määrittelevät väittelyn aggressiiviseksi. Tällä tavoin kuvatessaan kirjoittaja painottaa Trumpin käytöksen merkittävyyttä koko väittelyn yleistunnelman kannalta.

Holtittomuusdiskurssi näkyy paitsi asiaosan tekstin, myös otsikon ja ingressin eli jutun alun tasolla. Toisesta vaaliväittelystä kertova uutinen (U2) on otsikoitu nimellä *Toisesta vaaliväittelystä tuli*

mutapaini. Metaforalla *mutapaini* kirjoittaja kuvaa vaaliväittelyn tapahtumia, jotka hän näkee likaisena poliittisena pelinä (KS s.v. *mutapaini*). Otsikoksi valittu *mutapaini* -metafora nousee vaaliväittelyn pääteemaksi ja määrittää hyvin pitkälti koko väittelyä. Mielenkiintoista on kuitenkin tämän kyseisen otsikon ja sen alapuolella olevan ingressin (esimerkki 11) yhteistyö, sillä ingressi täydentää *mutapainin* merkitystä. Valitsemalla ingressiin kuvauksen Trumpin toiminnasta aggressiivisena käytöksenä Clintoneita kohtaan kirjoittaja antaa näin Trumpin huonolle käytökselle informaatioarvoa koko tekstiä ajatellen. Otsikolla on usein mielenkiintoa herättävä funktio ja myös ingressin tulee tavallisesti tukea koko uutisessa esitettävää asiaa ja kertoa lukijoille jutun tärkeimmäksi koetut seikat (Huovila 2004: 137–138). Tähän määritelmään pohjautuen voidaan todeta, että valinta kuvata uutisen alkua tällä tavoin on ollut tietoinen. Vaikka ingressissä on ehkä haluttu nostaa jokin väittelyn erityispiirre esiin yleistämisen sijaan, toimii se siitä huolimatta lukijaa ohjaavana johdatteluna aiheeseen. Tulee myös ottaa huomioon, että kaikki eivät lue koko uutista. Siten esiin nostetut luonnehdinnat ovat erityisen merkittäviä, sillä ne voivat vahvistaa tiettyä mielikuvaa kattavan ja monet näkökulmat huomioivan informaation sijaan.

Aineistossani esiintyy myös runsaasti kielenaineksia, joilla kirjoittaja ikään kuin osoittaa arvioitaan Trumpin toiminnasta:

- 12) Trump ei **kuitenkaan** sortunut **suuriin** mokiin, jotka **voisivat kaataa** hänen kampanjansa. (U1)
- 13) Trump yritti kääntää puhetta Clintonin sähköpostiskandaaliin **onnistumatta siinä kovin hyvin**. (U1)
- 14) Trump **horjui ehkä pahimmin**, kun häneltä tentattiin pitkään, miksi hän ei ole suostunut paljastamaan verotietojaan. (U1)

Esimerkissä (12) kirjoittaja arvioi Trumpin mokaamista toteamalla, ettei hän *kuitenkaan sortunut suuriin mokiin*. Ilmauksella osoitetaan, että kaikesta huolimatta suuria mokia ei tapahtunut, mutta mokia tapahtui kuitenkin: tästä viestivät painottava adjektiivi *suuriin* sekä täydentävä sivulause. Trumpin mokat eivät siis olleet niin suuria, että ne *voisivat kaataa hänen kampanjansa*. Taustalla vaikuttaa kuitenkin tieto siitä, että sellaisen virheen, joka voisi aiheuttaa hänen kampanjansa tuhon, mahdollisuus on olemassa.

Toisessa esimerkissä (13) kirjoittaja antaa arvionsa Trumpin onnistumiselle: *onnistumatta siinä kovin hyvin* kertoo lukijalle Trumpin yrityksen epäonnistuneen. Tällä synnytetään Trumpille mielenkiintoinen rooli heikompana osapuolena, sillä lauseesta voidaan päätellä Clintonin onnistuvan hänen mahdollisuuksiaan heikentävien asioiden torjumisessa. Myös esimerkissä (14) kirjoittaja arvioi Trumpin heikkoa esiintymistä, kun hän kuvaa Trumpin toimintaa *horjumiseksi*. *Horjumisella* voidaan

katsoa tarkoittavan epävarmaa ja järkkävää toimintaa (KS s.v. *horjua*). Modaaliset adverbit *ehkä pahimmin* täydentävät ja kuvaavat Trumpin horjumisen intensiteetin tasoa asiayhteyden kanssa, sekä sisältävät oletuksen siitä, että Trumpin horjuntaa on tapahtunut enemmänkin.

Trumpin toimintaa kuvataan siis röyhkeänä ja aggressiivisena, mutta myös heikkona ja epäonnistuneena (esimerkit 13 ja 14). Myös esimerkki (15) tukee Trumpin heikon esiintymisen kuvausta:

- 15) Tämä sai Trumpin hieman tolaltaan. ”Itse olet nukke, itse olet nukke”, Trump alkoi toistella Clintonin päälle. (U3)

Esimerkissä ilmaistaan Clintonin syytösten saavan hänet tolaltaan. Ilmaisulla voidaan tarkoittaa henkisen tasapainon menetystä tai epänormaalia, kiihtynyttä mielentilaa (KS s.v. *tolalla*). Määrää ilmaiseva *hieman* toimii tässä yhteydessä ironian keinona ja tukee lainausta, jonka kirjoittaja osoittaa lainausmerkeillä Trumpin alkuperäiseksi puheeksi. Lainaus vahvistaa kuvaa Trumpista kontrollinsa menettäneenä henkilönä. Kontekstin huomioon ottaen lainaus tuntuu korostetun yksinkertaiselta ja lapselliselta, eikä aikuisen miehen suusta kuultuna osoita vahvaa johtajuutta. Toiminnan kuvaus *alkoi toistella* ei myöskään korosta Trumpia itseajattelevana toimijana, vaan rinnastaa hänet papukaijan kaltaiseen, järjettömästi toistelevaan olentoon. Kaikki huomiot vahvistavat käsitystä rationaalisen käyttäytymisen vastakohtana: Trumpia kuvataan ikään kuin kykenemättömänä kontrolloimaan omaa käytöstään.

Kuten aiemmin totesin, muodostuu aineistoni rakenne lähes kokonaan ehdokkaiden suorista sitaateista sekä siitä, miten kirjoittaja representoi heidän puhettaan. Sitaattien yhteydessä lainausmerkkejä on käytetty perinteisesti erottamaan ehdokkaiden puhe kirjoittajan puheesta. Samalla tavalla kirjoittaja on erottanut Trumpin ilmaisut esimerkeissä (16 ja 17) kuvatessaan hänen puhettaan, mutta lähemmin tarkasteltuna näillä lainausmerkeillä saadaan aikaan myös tyylillisiä vivahteita:

- 16) Ennen edellistä väittelyä julkaistiin videomateriaalia vuodelta 2005, jossa Trump kehuskelee vovansa kouria naisia vaikka haarovälistä, koska on ”**tähti**”. (U3)
 17) Kun Trumpilta kysyttiin kourintavideoista, hän toisti sen olleen miesten ”**pukuhuonepuhetta**” ja siirsi keskustelun **nopeasti** siihen, että Yhdysvalloilla on ”**pahempiakin ongelmia**”, kuten äärijärjestö Isis, joka ”**katkoo kauloja**”. (U2)

Lainausmerkkien käytöllä voidaan kiinnittää lukijan huomio Trumpin ilmauksiin. Lainausmerkit korostavat termien alkuperäisen käyttäjän ja kirjoittajan eroa eli tekevät selväksi sen, ettei kyseessä ole kirjoittajan käsitys asiasta, vaan kyseessä on alkuperäinen sanamuoto. Samalla ne antavat myös viitteitä kirjoittajan asenteesta kyseessä olevaan asiaan. Esimerkissä (16) ”*tähti*” tarkoittaa kuuluisaa henkilöä (KS s.v. *tähti*), jollainen Trump on myös omien sanojensa mukaan. Kun ottaa sanan esiin-

tymisyhteyden huomioon, muuttuu merkitys sävyiltään kielteiseksi: hänen kuuluisuutensa toimii perusteluna hänen ahdistelevälle käytökselleen. Lainausmerkit korostavat perustelun heikkoutta ja osoittavat kirjoittajan kriittistä suhtautumista. On myös huomion arvoista, että lainaukset ovat esitetty sanatasolla kokonaisten sitaattien sijaan, mikä osoittaa käytettyä valtaa valintoja tehdessä.

Myös toisessa esimerkissä (17) lainausmerkit rakentavat samanlaisia merkityksiä. ”*pukuhuonepuhetta*” on Trumpin käyttämä ilmaus hänen naisia loukkaavista puheistaan. Termi itsessään ei ole kovin vakiintunut ja on tyyliltään melko neutraali. Asiayhteyden huomioiden termi voidaan tulkita vähätteleväksi, ja lainausmerkit korostavat erityisesti sitä. Käyttämällä lainausmerkkejä myös termeissä ”*pahempiakin ongelmia*” sekä ”*katkoo kauloja*” kirjoittaja rinnastaa ilmaukset keskenään. Kuten *pukuhuonepuhe* -ilmauksen yhteydessä, saavat lainausmerkit nämä termit myös näyttämään tyyliltään vähätteleviksi. Olennaista on kuitenkin se, että puheet Isistä koskien saavat kourintavideon ja pukuhuonepuheen näyttämään entistä toisarvoisimmilta, ja tähän kirjoittaja on myös tarttunut käyttämällä korostetun lainattuja ilmauksia. Tällä tavoin voidaan tulkita Trumpin puheet negatiivissävytteisiksi ja kirjoittajan haluavan ehkäpä tietoisesti korostaa tätä suhtautumista.

Alla olevan esimerkin (18) voidaan katsoa sisältävän paljon affektiivisia kielenaineiksia, jotka muodostavat merkityksiä niin eksperimentaalisen kuin loogisenkin metafunktion tasolla:

- 18) Väittely meni **nopeasti synkäksi**. Trumpin kampanja oli viikonlopun kriisissä, kun julkisuuteen tuli vanha video, jossa Trump **rehenteli** voivansa ”**kouria naisia pillusta**”. **Pelastaakseen** kampanjansa Trump **lähti leuka pystyssä hyökkäyslinjalle**. (U2)

Kirjoittajan suora väittelyn luonnehdinta *nopeasti synkäksi* antaa kuvan siitä, että väittely ei juurikaan noudattanut neutraalia kaavaa. Toisaalta esimerkin voidaan tulkita sisältävän oletuksen siitä, että näin on odotettu käyvän. Tätä näkemystä puoltaa adverbini *nopeasti*: väittely on mennyt synkäksi ehkäpä yllättävän äkkiä. Ilman tätä muotoa lukijan huomio kiinnittyisi ennemminkin adjektiivin, mutta tämä käytetty muoto ikään kuin korostaa tapaa, miten väittelyn tunnelma muuttui odotetun kaltaiseksi.

Adjektiivimuodon *synkäksi* merkitys täsmentyy, kun tarkastellaan seuraavia virkkeitä, joissa kirjoittaja representoi aikaisempia tapahtumia ja väittelyä: synkällä kuvataan Trumpin toimintaa. Vaikka lauseessa ei ole eksplisiittisiä vihjeitä virkkeiden välisestä koherenssista, voidaan lauseiden ja virkkeiden peräkkäisyyden ja esiintymisyhteyden perusteella päätellä sananvalinnan koskevan Trumpia. Käytetyt termit *rehenteli* ja ”*kouria naisia pillusta*” synnyttävät kuvan Trumpista epämiellyttävänä henkilönä. Valittu verbi (KS s.v. *rehennellä*) voidaan tulkita negatiivissävytteiseksi, ja lainaus Trumpin puheesta vahvistaa sitä. On mielenkiintoista, että kirjoittaja on valinnut näin karkean ilmaisun representoidessaan Trumpin puhetta. Kun verrataan tätä ilmausta kolmannessa uutisessa (U3) esiintyvään saman asian kuvaukseen (esimerkki 15), on käytetty termi *pillusta* huomattavasti rajumpi kuin

toinen ilmaus *haarovälistä* (KS s.v. *pillu*, *haaroväli*). Kolmannessa uutisessa käytetty *haaroväli* on suhteellisen neutraali ilmaus, kun taas *pillu* on lähes kirosanaa muistuttava ilmaus naisen sukupuolielimestä. Täytyy muistaa, että kirjoittaja on tehnyt oman käänöksensä ja tulkintansa alkuperäisestä englanninkielisestä lainauksesta. Kuitenkin näin raflaavan ilmauksen valinta viestii taustalla vaikuttavasta asenteesta: asiaa ei haluta kaunistella, vaan rajulla sananvalinnalla nimenomaan korostetaan Trumpin puheiden rumuutta.

Trumpin toimintaa kuvaavat ilmaukset *pelastaakseen* sekä *lähti leuka pystyssä hyökkäyslinjalle* kertovat Trumpin toiminnan tarkoituksesta ja tyylistä. Vakiintuneen sanaparin *leuka pystyssä* voidaan katsoa viestivän ylpeydestä tai ylimielisyydestä, eikä sillä tarkoiteta konkreettista pään asentoa. Sananvalinnalla *hyökkäyslinjalle* kuvataan Trumpin toimintaa urheilumaailmasta tutulla termillä (KS s.v. *linja*). Mielenkiintoisen kontrastin luo lauseenvastike *pelastaakseen*, jolla ilmaistaan toiminnan syytä. *Pelastaa* -verbillä on myönteinen sävy (KS s.v. *pelastaa*), kun taas *leuka pystyssä hyökkäyslinjalle* voidaan tulkita ennen kaikkea ylimieliseksi ja hyökkääväksi käyttäytymiseksi. Kontrasti ilmausten välillä tukee kuvaa Trumpista holtittomana ja epäjohdonmukaisena toimijana, joka kuvittelee toimivansa oikein tekemällä tilanteen pahemmaksi.

Edellä läpikäymieni havaintojeni lisäksi aineistostani nousi esiin muutamia esimerkkejä värikkäistä sananvalinnoista:

- 19) Nyt hän puhui taas **vihaisille ydinkannattajilleen**. Trump toivoo **ilmeisesti** kokoavansa tarpeeksi suuren joukon republikaaneja Clintoneita kohtaan tunnetun **inhon** avulla. (U2)

Kirjoittaja kuvaa termillä *ydinkannattajilleen* Trumpin uskollisimpia ja kenties pitkäikäisimpiä kannattajia, jotka seisovat vankasti hänen takanaan (esimerkki 19). Kiinnostavaa on kuitenkin se, mitä ydinkannattajien luonnehdinta *vihaisiksi* kertoo itse Trumpista. Pohdin, onko kirjoittaja halunnut kenties leimata Trumpin kannattajat ja siten myös hänen kampanjansa vihamieliseksi, sillä se korostaisi negatiivista kuvaa Trumpista. Seuraava virke avaa hieman mahdollisia syitä Trumpin toiminnan taustalla: kirjoittaja kuvaa Trumpin mentaalista toimintaa *toivomista* ja arvioi modaalisella adverbilla *ilmeisesti* tilanteen todennäköisyyttä (VISK § 667). Mielenkiintoinen sananvalinta on *inho*, jolla kirjoittaja kuvaa suhtautumista Clintoneihin. *Inholla* voidaan tarkoittaa voimakasta vastenmielisyyden tunnetta (KS s.v. *inho*), joten se on melko vahva ja negatiivisesti affektiivinen ilmaisu. Hieman epäselväksi kuitenkin jää, ketkä tätä inhoa tuntevat, joten lukija joutuu tulkitsemaan, tarkoitetaanko tässä vihaisia ydinkannattajia, republikaaneja vai itse Trumpia. Olennaista on, että valitessaan tämän termin kirjoittaja tulee korostaneeksi ehdokkaiden ja puolueiden välistä vastakkainasettelua ja kitkaa.

Yksi esiin nouseva piirre on kirjoittajan tapa esittää väittelyn tapahtumat ikään kuin havaintovai-
kutelmina (esimerkki 20). Tästä esimerkkinä *tuntuu* -rakenne, joka ilmentää kirjoittajan käsityksiä
tapahtumien todenmukaisuuden asteesta:

- 20) Yleisö ja juontaja **tuntuivat odottavan**, että Trump lopulta vakuuttaisi hyväksyvänsä **demokraat-
tisen** vaalin tuloksen. **Sen sijaan** hän sanoikin vielä näin: ”Pidän teitä jännityksessä.” (U3)

Rakenteella kirjoittaja ilmaisee omia tuntemuksiaan ja havaintojaan, joten ilmaisutapa on melko
subjektiivinen. Esimerkki vahvistaa Trumpin arvaamattoman toiminnan kuvausta, sillä Trumpin yl-
lättävää reaktiota kuvaa *Sen sijaan* -alkuinen lause sekä suora sitaatti. Olen tummentanut esimerkistä
vaaleja kuvaavan sanan *demokraattisen*, sillä se painottaa vaalien perinteistä luonnetta ja saa siten
Trumpin näyttämään entistä järjettömämmältä toimijalta, sillä demokratiaan nimenomaan kuuluu
kansalaisten valta valita johtaja. Tämän ja tuloksen hyväksymisen kieltäminen olisi hyvin poikkeuk-
sellista ja poliittisen käytösprotokollan vastaista: vaikka lukija voi olettaa vaalin olevan demokraatti-
nen, on kirjoittaja ehkäpä tietoisesti korostanut tätä seikkaa kuvatessaan sillä eksplisiittisesti vaaleja.
Kuten useissa erittelemissäni esimerkeissä, myös tässä holtittomuusdiskurssin poikkeavuus ideaalin
presidenttiehdokasdiskurssin kanssa tulee ilmi. Seuraavaksi tarkastelemani järkevyydiskurssi lähe-
nee huomattavasti enemmän tyyppillistä ehdokasdiskurssia, kuin Trumpin representointiin vaikuttava
holtittomuusdiskurssi.

Loogisen metafunktio näkyy useissa edellä erittelemissäni esimerkeissä, mutta sen kautta raken-
tuvat representaatiot korostuvat erityisesti seuraavissa esimerkeissä (21 ja 22), jotka molemmat kä-
sittelevät Trumpin syytteitä naisiin kohdistuvasta ahdistelusta:

- 21) Toisessa väittelyssä Trump vakuutti, että kyseessä oli vain ”pukukoppipuhe”, eikä hän **oikeasti** ole
ikinä tehnyt **mitään** sen suuntaista. Tämän jälkeen useat naiset ovat tulleet nimillään julkisuuteen
syyttämään Trumpia ahdistelusta erilaisissa tilanteissa. (U3)
- 22) Clinton muistutti, että aiemmin Trump on puolustautunut myös viittaamalla syytöksiä esittäneiden
naisten ulkonäköön. Trump kielsi tehneensä niin. Todistusaineisto asiasta on **kuitenkin varsin sel-
vää.** --Trump tarvitsisi voittaakseen lisää naisten ääniä. (U3)

Adverbit ovat vahvistamisen keinoja: *oikeasti*, *ikinä* ja *mitään*, mutta tässä tapauksessa ne vies-
tivät lähinnä taustalla vaikuttavasta asenteesta, joka pitää Trumpia valehtelijana. Sitä ilmentää var-
sinkin seuraava lause, jossa todetaan useiden naisten tulleen esiin Trumpin vakuuttelusta huolimatta.
Samalla tavalla toisen esimerkin (22) lauseet asettavat Trumpin puheet huonoon valoon ja kyseen-
alaistavat niitä. Kiinnostava valinta on ollut asettaa *Trump tarvitsisi voittaakseen lisää naisten ääniä*
-lause tähän yhteyteen, sillä se saa Trumpin tilanteen näyttämään entistä toivottomammalta.

4.2 Hillary Clinton – järkevyydiskurssi

Hillary Clintonin kuvauksen taustalla vaikuttavan diskurssin olen nimennyt järkevyydiskurssiksi, sillä se tuo esiin Clintonin järkiperäisenä vaihtoehtona Yhdysvaltain seuraavaksi presidentiksi. Clintonia arvotetaan ennen kaikkea rationaaliseksi, oikeudenmukaiseksi ja hyveelliset arvot omaavaksi toimijaksi. Aineistoani tarkastellessani tein mielenkiintoisen ja tärkeän havainnon siitä, että voimakkaita järkevyydiskurssia implikoivia representointeja oli vähän holtittomuusdiskurssiin verrattuna. Koen kuitenkin, että tämä huomio osaltaan myös tukee järkevyydiskurssin rakentumista, sillä se ei ole niin affektiivinen luonteeltaan. Siten myös analyysini koskien Clintonin representaatiota on lyhyempi kuin Trumpin osuus.

Eniten Clintonin suoraa toimintaa kuvaavia verbimuotoja olivat *totesi* (3 kpl), *muistutti* (3 kpl) *sanoi* (2 kpl) ja *vastasi* (2 kpl), jotka kaikki ovat merkitykseltään neutraaleja. Muutenkin useimmat Clintonin toimintaa kuvaavat ilmaukset ovat myönteisen neutraaleja:

- 23) Hän **puolusti rauhallisesti** esimerkiksi **moniarvoista Amerikkaa, jossa on tilaa kaikille etnisille ryhmille ja uskonnoille.** (U2)
- 24) Clinton vastasi lainaamalla Michelle Obaman sanoja: ”Kun toiset menevät riman alta, me ylitämme sen.” (U2)
- 25) Clinton taas **käytti pitkän puheenvuoron puolustaakseen** Yhdysvaltojen nykyisten liittolaisuussuhteiden tärkeyttä. (U1)

Clintonin toimintaa representoidaan sopuisaksi: *puolusti rauhallisesti* antaa kuvan tynestä, mutta varmasta toimijasta, joka torjuu hyökkäyksen. Clintonin puolustamat arvot ovat yleisesti hyveellisinä pidettyjä ja järkiperusteisia, joten tämä kuvaus luonnollisesti asettaa Clintonin esimerkiksi rasistien yläpuolelle. Näitä arvoja kohtaan hyökkääminen on vastoin yhteiskunnallisia konventioita siitä, mitä asioita pidetään erityisen arvokkaina ja hyveellisinä (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993: 94).

Clintonia voidaan nähdä kuvattavan jatkumona entisen presidentin Barack Obaman kausille ja siten lähenevän presidentillisen diskurssin kanssa. Tästä esimerkkinä on kuvaus, joissa kerrotaan Clintonin siteeranneen tämän vaimoa Michelle Obamaa (esimerkki 24). Lainauksella yhdistetään Clinton ideaaliseen presidentilliseen diskurssiin, jossa presidenttiä ihailaan ja arvostetaan. Barack Obama oli vielä Yhdysvaltain presidentti vaaliväittelyiden aikaan, ja etenkin länsimaissa häntä pidettiin humanisena ja maltillisena johtajana. Samoin esimerkissä (25) kuvataan Clintonin puolustaneen hartaasti nykyistä tilannetta, jolla tarkoitetaan Obaman hallinnon aikaisia suhteita. Tästä voidaan siis päätellä, että Clintonia kuvataan jatkumon takaajana ja siten myös varmana ja turvallisena vaihtoehtona.

Kuten Trumpin kohdalla, myös Clintonia kuvatessa sananvalinnoista voidaan havaita arvioimista, joka koskee väittelyssä suoriutumista:

- 26) Clinton oli **vakuuttavampi** monissa kohdissa ja puhui suunnitelmistaan **yksityiskohtaisemmin**. (U1)
- 27) Clintonille tätä Trumpin erikoista vastausta seurannut jakso oli väittelyn **parhaita**. Clinton **vaikuttii aidosti pöyristyneeltä** sanoessaan, ettei tällaista ei ole koskaan kuultu Yhdysvaltain vaalien historiassa. (U3)
- 28) Clinton johtaa mielipidemittauksia, joten hän **pelasi varman päälle**. Trumpin hyökkäykset taisivat kuitenkin tuntua, sillä Clinton **ei esiintynyt yhtä itsevarmasti** kuin viime kerralla. (U2)

Esimerkissä (26) Clintonin pärjäämistä luonnehditaan paremmaksi kuin Trumpin. Myös toisessa esimerkissä (27) arvotetaan väittelyn jakso yhdeksi Clintonin *parhaista*, mikä on myönteisen affektiivisesti ilmaistu (KS s.v. *paras*). Käsittelen komparaatiota lisää luvussa 4.3.

Kirjoittaja kuvaa Clintonin reaktiota Trumpin vastaukseen vaalituloksen hyväksynnästä sanoin *vaikuttii aidosti pöyristyneeltä*. *Pöyristynyt* on synonyymi tyrmistyneelle (KS s.v. *pöyristyä*). *Aidosti* kuvaa Clintonia inhimillisenä esiintyjänä, joka ei peitä ihmetystään, kun kyseessä on demokraattisten arvojen kyseenalaistaminen. Clintonin reaktion kuvaus rakentaa siis representaatiota Clintonista todennukaisena hyvinä pidettyjen arvojen puolustajana. Inhimillisyydestä viestii myös esimerkki (28), jossa kuvataan Trumpin hyökkäysten tuntuneen: Trumpin käytös sai siis horjutettua Clintonin itsevarmaa esiintymistä. Vaikka kirjoittaja asettaa tällä ilmauksella Clintonin heikompaan asemaan, on hänen inhimillisyytensä osoittaminen tehty melko neutraalilla tavalla.

Rationaalista toimintaa korostava järkevyydiskurssi ilmenee esimerkissä (28) sanonnalla *pelasi varman päälle*, joka kertoo siitä, ettei Clinton lähtenyt ottamaan riskejä väittelyssä ja siten turvasi asemansa johtavana ehdokkaana. Clintonin käytöstä kuvataan siis loogisemmaksi kuin Trumpin. Väillä aineistossa myös korostetaan Clintonin toimintaa Trumpin käytöksen kautta:

- 29) Irakin kohdalla **Clintonin lisäksi myös juontaja** pyysi Trumpia pysymään totuudessa. (U1)
- 30) Clinton esitti **selvästi harjoittelemansa** listan **mitä törkeimmistä** loukkauksista, joita Trump on eri naisia kohtaan laukonut. (U1)

Esimerkissä (29) on kolmanneksi toimijaksi otettu esiin vaaliväittelyn juontaja, jonka kuvataan tukevan Clintonin toimia. Ilmaisui ei itsessään ole affektiivisesti latautunut, mutta kertoo silti paljon järkevyydiskurssin olemassaolosta, sillä tällä tavalla juontajan voidaan olettaa olevan samaa mieltä Clintonin kanssa Trumpin valheellisista puheista. Ilmaisussa sekä Clinton että juontaja asetetaan Trumpia vastaan. Asetelma on Clintonin eduksi, sillä juontajaa voidaan pitää tietynlaisena auktoriteettina edustaessaan väittelyn järjestäjäorganisaatioita. Siten myös järkevyydiskurssin oikeellisuus vahvistuu holtittomuusdiskurssiin verrattuna.

Diskurssit on asetettu vastakkain myös esimerkissä (30), jossa kuvataan Clintonin toimivan Trumpin asemaa heikentäviin asianhaaroihin nojaten. Kirjoittajan näkemys listasta on, että Clinton on *selvästi harjoitellut* sen esittämistä. Tämä luo kuvan Clintonista, joka on nähnyt vaivaa asian eteen.

Trumpin naisiin kohdistuvien loukkauksien esiintuomista voidaan pitää ylipäänsä moraalisesti oikeutettuna, sillä tällaisen toiminnan ei katsota olevan yleisesti hyväksyttävää, etenkin presidentinvaalien tasolla. Tästä viestii myös ilmaus *mitä törkeimmistä loukkauksista*, joka on hyvin voimakkaasti affektiivinen ja osoittaa paheksuntaa: *törkeällä* voidaan tarkoittaa esimerkiksi jotain hyvin paheksuttavaa, säädyttöntä ja loukkaavaa (KS s.v. *törkeä*), ja absoluuttinen superlatiivi *mitä törkeimmistä* on etenkin hyvin vahva ilmaus. Näillä kielellisillä valinnoilla korostetaan Clintonin teon oikeellisuutta, ja samalla hänet kuvataan niiden kaikkien naisten puolestapuhujana, joita Trump on loukannut.

Seuraavassa esimerkissä ovat esillä myös edellä kuvaamani suhtautumiset Barack Obamaan ja naisten halveksuntaan:

- 31) Clinton **pani Trumpin lujille** verotiedoista, Barack Obaman syntyperän kyseenalaistamisesta ja naisten halveksunnasta. (U1)

Esimerkissä (31) kuvataan Clintonin *panevan Trumpin lujille*, jolla tarkoitetaan Clintonin koetelevan Trumpin kestäkykyä (KS s.v. *panna*). Kirjoittaja on nostanut Clintonin puheesta esiin kolme aihepiiriä, joita voidaan myös pitää Trumpin heikkouksina: näitä ovat verotietojen pimittäminen, Obaman syntyperän kyseenalaistaminen sekä naisten halveksunta. Näihin selitystä vaatiessa Clinton vahvana esiintyjänä, presidentillisen diskurssin muodostamana representaationa.

Clintonille syntyvästä vahvasta roolista huolimatta aineistossani on muutamia esimerkkejä, joissa kuvataan Clintonin heikompa suoriutumista:

- 32) Clinton **vesitti välillä parhaat** vastaiskunsu puhumalla liian pitkään niiden perään. (U1)
 33) Clinton **puolestaan syyllistyi liioitteluun** puheessaan Trumpin ydinasekannoista. (U1)

Clintonin toimintaa luonnehditaan verbillä *vesittää* (esimerkki 32), jonka voidaan katsoa kuvaavan latistamista (SK s.v. *vesittää*). Vaikka sanalla on hieman negatiivissävytteinen merkitys, lieventävät sanat *välillä* ja *parhaat* Clintonin epäonnistumisen astetta: niillä osoitetaan, ettei näin ole käynyt esimerkiksi koko ajan. Clintonin vastaiskujen kuvaus *parhaiksi* arvottaa niitä ja antaa kuvan siitä, että ne voidaan luokitella parhaiksi epäonnistumisesta huolimatta.

Myös esimerkissä (33) kuvataan Clintonin *syyllistyneen liioitteluun*. Verbi *syyllistyä* voidaan tulkita kielteiseksi, samoin *liioittelu*, jolla tarkoitetaan asioiden suurentelua (KS s.v. *liioitella*). Kyseessä on yksi harvoista ilmauksista, jotka asettavat Clintonin heikompaan rooliin. Kuitenkin modaalinen adverbi *puolestaan* osoittaa, että ennen Clintonin toiminnan representaatiota on esitetty lause, jossa on kuvailtu Trumpin heikkouksia. Tämä esimerkkiä edeltävä lause on sama kuin esimerkissä (29): *Irakin kohdalla Clintonin lisäksi myös juontaja pyysi Trumpia pysymään totuudessa*. Kyseessä on siis asetelma, jossa kirjoittaja on kuvannut Trumpin toiminnan perään Clintonia vertailevalla otteella.

Lauseen merkitys ei ole järkevyydiskurssin mukainen, vaan se on harvoja osoituksia Clintonin epäonnistumisista.

4.3 Diskurssien esiintyminen rinnakkain

Sekä holtittomuus- että järkevyydiskurssit ovat olemassa aineistossani samanaikaisesti. Edellä olen jaotellut representaatiot ja diskurssit erikseen molempia ehdokkaita koskeviin ja nostanut esiin affektiivisia kielenaineiksia pitkälti niistä kohdista, joissa vahvistetaan tietyn diskurssin olemassaoloa. Havaitsin kuitenkin aineistossani molempien diskurssien esiintyvän myös samassa yhteydessä. Koen tarpeelliseksi eritellä näitä kohtia yhdessä, sillä ne olennaisesti luovat ja ylläpitävät representaatioita sekä holtittomuus- ja järkevyydiskurssia. Nämä esiin nostamani asiat myös liittyvät kysymyksiin diskurssien valtasuhteista: diskurssien esiintyminen rinnakkain korostaa niiden vastakkainasettelua.

Toisesta vaaliväittelystä kertovassa uutisessa (U2) kirjoittaja on spekuloinut vaalien jatkoa ja lopputulosta suhteuttaen niitä vallitsevaan tilanteeseen. *Trumpin ja Clintonin haasteet* -niminen osio poikkeaa aineistoni uutisten rakenteesta, joka pääosin on muodostunut vaaliväittelyiden kulun mukaan. Molemmat ehdokkaat rinnakkain asettava osio korostaa vertailevaa otetta heidän välillään:

- 34) Clinton johtaa mielipidemittauksia. Siksi hänen **ei kannata hyökätä, vaan vahvistaa mielikuvaa siitä, että olisi Yhdysvaltain presidentiksi se vastuullisempi vaihtoehto.**
- 35) Clintonin **pitää varmistaa, että selvä enemmistö naisista pysyy hänen takanaan.** Se kompensoi vajetta, joka Clintonilla on miesäänestäjien keskuudessa.
- 36) Clintonin **on onnistuttava innostamaan** nuoret ja vähemmistöt uurnille. Demokraatteja on enemmän kuin republikaaneja, mutta he ovat laiskempia äänestämään.
- 37) **Kääntäkseen asetelman edukseen Trumpin pitäisi** saada lisää kannattajia joko poliittisesta keskustasta tai niistä ihmisistä, jotka eivät yleensä äänestä. Sunnuntain väittelystä hän valitsi jälkimmäisen vaihtoehdon.
- 38) Amerikkalaiset kaipaavat muutosta ja Trump tarjoaa sitä. Hänen **pitäisi kuitenkin vakuuttaa äänestäjät siitä, ettei hän ole holtiton.**
- 39) Trumpin **pitäisi saada viimeisen kuukauden aikana** lisää naisia, latinoja ja mustia taakseen. **Ilman heidän tukeaan hän häviää.**

Huomion arvoista osiossa on se, että spekulatiot ilmaistaan Clintonin kohdalla (esimerkit 34, 35 ja 36) välttämättömyytenä: *pitää varmistaa* sekä *on onnistuttava*, kun taas Trumpista (esimerkit 37, 38 ja 39) käytetään systemaattisesti konditionaalimuotoa *pitäisi*, joka ilmaisee kuviteltua asiaintilaa, joka ei ole vielä olemassa todellisuudessa (VISK § 1592). Valittujen kielellisten muotojen voidaan tulkita sisältävän ja tukevan melko vahvoja presuppositioita siitä, että Clintonin voitto tulee tapahtumaan todennäköisemmin kuin Trumpin. Esimerkiksi *vahvistaa mielikuvaa siitä, että hän olisi Yhdysvaltain presidentiksi se vastuullisempi vaihtoehto* (esimerkki 34) antaa oletuksen, että kyseinen mielikuva Clintonista on jo olemassa. Tässä tapauksessa pronomini *se* ei viittaa Clintoniin sille tyypillisellä tavalla, vaan korostaa mielipidettä Clintonista vastuullisempänä vaihtoehtona. Ilmaus sisältää

oletuksen siitä, että vastuullista vaihtoehtoa on koko ajan puntaroitu. Samoin *selvä enemmistö naisista pysyy hänen takanaan* (esimerkki 35) voidaan tulkita tarkoittavaksi sitä, että oletetaan suurimman osan naisäänestäjistä olevan jo Clintonin kannalla, ja hän tarvitsisi enää vain lopullisen varmistuksen asialle.

Presuppositioita on myös Trumpia koskevissa kohdissa: selvä esimerkki tästä on *Kääntääkseen asetelman edukseen* (esimerkki 34). Ilmauksella osoitetaan, että Trump on vaalikamppailussa altavastajaan asemassa, eikä nykyinen asetelma ole hänen edukseen, vaan Clintonin. Esimerkki (38) tukee tätä asetelmaa, sillä hänen katsotaan olevan holtiton ja siten äänestäjien mielestä epävarma vaihtoehto. Sanavalinnalla *vakuuttaa* (KS s.v.) voidaan tarkoittaa joko jonkin asian osoittamista todeksi tai sitä, että saadaan joku uskomaan johonkin. Ottaen huomioon asiayhteyden ja holtittomuusdiskurs- sin, tässä tapauksessa voidaan uskoa sanan implikoivan jälkimmäistä merkitystä. Lause *Ilman heidän tukeaan hän häviää*. (esimerkki 39) on toteava ja modaalisten kieltenainesten puuttuessa melko suora ilmaus, josta voidaan tulkita, että taustalla vaikuttaa tieto Trumpin todennäköisestä kohtalosta. *Vii-meisen kuukauden aikana* (esimerkki 39) korostaa tilanteen kiireellisyyttä ja epätodennäköisyyttä: koska Trumpilla ei ole tarpeeksi naisten ja vähemmistöjen kannatusta ja hänellä on vain enää kuu- kausi aikaa, tulee hän häviämään, ellei suuria muutoksia tapahdu.

Toinen havaitsemani kielenpiirre, jota on mielestäni hyödyllistä tarkastella rinnakkain, ovat kom- paroidut adverbit. Komparaatiolla ilmaistaan jonkin ominaisuuden tasoa tietyssä hetkessä, toisin sa- noen näillä ilmauksilla kuvataan ehdokkaiden huippuhetkiä väittelyissä:

- 40) Trump oli **vahvimmillaan**, kun hän syytti Clintonia ja tämän miestä vapaakauppasopimus Naftasta. (U1)
- 41) **Parhaimmillaan** Clinton oli väittelyn alkupuolella, kun hän yritti tarjota myönteisen vaihtoehdon Trumpille. (U2)

On mielenkiintoista, että komparaatiot poikkeavat toisistaan: Trumpiin yhdistetään *vahvimmil- laan* (esimerkki 40), joka on johdettu sanasta *vahva*, kun taas Clintonia kuvataan sanalla *parhaimmil- laan* (esimerkki 41), joka on *hyvä* -sanän superlatiivin johdos. Molemmat muodot kuvaavat ehdok- kaiden toiminnan kohokohtaa, mutta kielellisillä valinnoilla on sävyero keskenään. Kun Trumpia ku- vataan muodolla *vahvimmillaan*, tulee huomioida sanan alkuperäisen muodon merkitys, joka on riip- puvainen asiayhteydestä: *vahvan* voidaan katsoa tarkoittavan henkilön tai kykyjen ominaisuutena esi- merkiksi voimakasta, taitavaa tai lujaa (KS s.v. *vahva*). Sen sijaan muoto *parhaimmillaan* on erityisen riippuvainen asiayhteydestään, koska sillä voidaan ilmaista monia ominaisuuksia riippuen määrittä- jästään. Näitä ominaisuuksia voivat olla esimerkiksi tehokkuus tai pätevyys.

Komparaatiot ovat affektiivisiä ilmauksia, sillä niiden avulla voidaan osoittaa arviointia ja ver- tailua kohteiden ominaisuuksista ja toiminnasta. Kun tarkastellaan edellä olevia esimerkkejä (40 ja

41), voidaan asiayhteydestä päätellä, mitkä ovat perusteet ehdokkaiden kuvaukselle. Trumpin kuvaan olleen vahvimmillaan syyttäessään Clintoneita, kun taas Clintonin luonnehditaan olleen parhaimmillaan tarjotessaan myönteisen vaihtoehdon vastustajalleen. Trumpin kuvauksessa esiintyy *syyttää* -verbi, joka ei ole kovin myönteisesti sävyttynyt ilmaus. Trumpin esiintymistä kuvataan siis vahvaksi, mutta negatiivisessa yhteydessä: *vahvimmillaan* -muotoa ei siis välttämättä voida yhdistää pelkästään positiivisiin yhteyksiin.

Clintonin kuvaus *parhaimmillaan* yhdistetään hänen toimintaansa, joka asettaa hänet Trumpin yläpuolelle. Lauseesta jää hieman epäselväksi, tarkoitetaanko Clintonin olevan myönteinen vaihtoehto Trumpin sijaan, vai osoitetaanko Clintonin yrittävän tarjota Trumpille suunnatun myönteisen vaihtoehdon. Jos tarkastellaan lausetta ensimmäisestä näkökulmasta, jo kuvaus *myönteisen vaihtoehdon* määrittelee Clintonia ja Trumpia, sillä siten Trump nähdään kielteisenä vaihtoehtona. Tämän huomioiden *parhaimmillaan* on affektiivisesti arvottava ilmaus, jolla kirjoittaja osoittaa tällaisen toiminnan Clintonin onnistumiseksi samalla tukien sitä, kuitenkin tiedostamattomasti. Myös jälkimmäinen tulkinta kuvaa Clintonia sopuisana yrittäessään tarjota Trumpille myönteistä vaihtoehtoa. Silti sana *myönteinen* viittaa vahvasti vastakkainasetteluun.

Järkevyys- ja holtittomuusdiskurssit ovat toistensa vasakohdat ja ilmentävät hyvin myös vaalien luonnetta käydä kamppailua kahden ehdokkaan kesken. Kuten totesin edellisten esimerkkien perusteella, rakentavat kielenaineokset oletuksia siitä, että Clinton olisi vastuullisempi ja siten järkeenkäypä vaihtoehto. Siten ne rakentavat myös järkevyysdiskurssia, kun taas Trumpin kohdalla kielessä näkyvät oletukset hänen holtittomuudestaan tukevat holtittomuusdiskurssia. Diskurssit ovat yhtä vahvoja, sillä ne tukevat toisiaan ollessaan toistensa vastakohdat. Näin vahvat diskurssit eivät anna paljoa tilaa vaihtoehtoisille diskursseille, eivätkä käsittele asioita esimerkiksi heidän näkökulmastaan, joiden mielestä Trump olisi ainoa järkevä vaihtoehto seuraavaksi presidentiksi.

5 PÄÄTÄNTÖ

Tässä tutkimuksessa tavoitteenani on ollut tutkia sitä, millaiset kuvat Yhdysvaltain presidenttiehdokkaista Donald Trumpista ja Hillary Clintonista syntyy Helsingin Sanomien uutisten perusteella. Rajasin aineistoni kolmea vaaliväittelyä koskeviin uutisiin ja toteutin tutkimukseni kolmitasoista kriittistä diskurssianalyysia mukaillen, jotta saisin selvitettyä ehdokkaiden representaatiot. Halusin tarkastella representaatioita, sillä sitä kautta uskoin myös pääseväni käsiksi diskursseihin, jotka rakentuvat yhdessä ehdokkaista syntyvien kuvien kanssa. Tutkimuskysymyksiäni olivat seuraavat: Miten ehdokkaita representoidaan uutisissa? Millaisia diskursseja representaatioiden ja valintojen taustalla on havaittavissa?

Noudattamani kolmivaiheisen kriittisen diskurssianalyysin mukaan representaatioiden tarkastelu ja tulkinta tapahtuu analyysin toisella tasolla, kun taas kolmas taso suhteuttaa representaatioiden taustalla vaikuttavat diskurssit laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin. Analyysini perusteella voidaan todeta, että molempia ehdokkaita kuvataan eri tavalla. Trumpia luonnehditaan usein hyökkääväksi ja huonokäytöksiseksi. Affektiivisten kielellisten valintojen, kuten verbien ja niiden määreiden sekä asiayhteyksien pohjalta Trumpista muodostuu kuva epäloogisena ja arvaamattomana toimijana. Myös perinteisestä uutisdiskurssista poikkeavat sananvalinnat ja lainausmerkkien käyttö luovat hyvin pitkälti kielteistä kuvaa Trumpista. Trumpin representaation taustalla vaikuttaa havaitsemani diskurssi, jonka olen nimennyt holtittomuusdiskurssiksi. Tämä diskurssi korostaa kaikkia edellä mainittuja kuvauksia ja voimistaa Trumpin epäpresidentillisyyttä.

Clintonin representaatio on Trumpin vastakohta, sillä hänet kuvataan järkevänä, oikeudenmukaisena ja maltillisena toimijana eli sellaisena, mitä presidenttiehdokkaalta voitaisiinkin odottaa. Clintonin voidaan päätellä tukevan presidentti Barack Obaman linjauksia, mikä nostaa hänet lähelle presidentillistä diskurssia. Tätä ilmentävät toimijuuden ja muiden affektiivisten ilmausten sekä asiayhteyksien luoma kuva Clintonista. Olen nimennyt Clintonin toimia korostavan diskurssin järkevyyssdiskurssiksi, sillä se korostaa rationaalista ja perinteistä puolta, jota Clinton hyvin pitkälti edustaa.

Havaitsin myös aineistossani osia, joissa holtittomuus- ja järkevyyssdiskurssit esiintyivät rinnakkain ja siten ilmensivät erityisen hyvin vastakkaisuutta niiden välillä. Molempia ehdokkaita luonnehdittiin myös arviointia välittävillä kielenaineiksilla, kuten komparaatiolla ja modaalisisilla adverbilla. Pitkin aineistoa, mutta erityisesti näissä osissa havaitsin olevan melko vahvoja presuppositioita vaalien lopputuloksesta eli siitä, että Clinton tulee voittamaan todennäköisemmin kuin Trump. Näitä muodostivat tietyt kielelliset valinnat, kuten Clintonin kohdalla välttämättömyyden ilmaiseminen samalla kun Trumpin toimintaa kuvailtiin kuviteltua asiaintilaa ilmaisevalla konditionaalilla käytöllä.

Ehkäpä näkyvimpiä todisteita presuppositioista olivat esimerkiksi Clintonia kuvaava ilmaus *vahvistaa mielikuvaa siitä, että hän olisi Yhdysvaltain presidentiksi se vastuullisempi vaihtoehto*, sekä Trumpin kohtaloa kuvaava lause *Ilman heidän tukeaan hän häviää*. Jotta voitaisiin saada selville taustalla vaikuttavat ideologiat, on juuri implisiittisten oletusten havaitseminen avainasemassa. Omassa aineistossani havaitut presuppositiot ilmentävät järkevyydiskurssin näkökulmaa. Koska tiedotusvälineet saattavat hämärtää rajaa yleisön enemmistön ja instituutioiden välillä, voidaan jotkin näkökulmat yleistää koskemaan kaikkia. Tällä tavalla vahvistetaan ja ylläpidetään tiettyjä valtasuhteita, joten presuppositioilla voidaan katsoa olevan ideologiiden funktio. (Fairclough 1997: 142–143.)

Ideaali presidentillinen diskurssi sisältää tiedon presidentinvaaleista ja korkean tason politiikasta instituutiona, joka asettaa tiettyjä odotuksia ja käyttäytymissääntöjä presidenttiehdokkaille. Trumpin holtittomuusdiskurssi nähdään ideaalin ehdokas- ja presidenttidiskurssien haastajana, kun taas järkevyydiskurssi lähentelee hyvin paljon kyseisiä diskursseja. Tällainen presidenttiehdokasdiskurssi käsittelee sisälleen oletukset siitä, millainen presidenttiehdokkaan ja tulevan presidentin tulisi olla: hyväkäyttöksinen, rauhallinen, maltillinen, luotettava, harkitseva ja turvallinen. Analyysini perusteella Trump rikkoo näitä kaikkia ja luo voimakkaan kontrastin niin vaaliväittelyinstituution kuin Clintonin välille. Molemmat diskurssit ovat kuitenkin olemassa samanaikaisesti, sillä ne ovat toistensa vastakohtat ja siten vahvistavat toisiaan ja mahdollistavat toistensa olemassaolon. Kun holtittomuusdiskurssi saa järkevyydiskurssin näyttämään entistä rationaalisemmalta, on järkevyydiskurssin rinnalla holtittomuusdiskurssi korostuneen poikkeava ja rajoja rikkova.

Kaikesta päätellen presidentillisellä diskurssilla ja siten myös järkevyydiskurssilla on hegemoninen asema tarkastelemissani uutisissa, joista voidaan tehdä päätelmiä myös läntisessä valtamediassa vallitsevista diskursseista. Vaikka holtittomuusdiskurssi esiintyy yhtä voimakkaana aineistossani, rakentuu se kuitenkin järkevyydiskurssin pohjalta haastaen sen perinteiset näkemykset kunnallisesta presidentillisyydestä. Valtamediassa vallitsevan järkevyydiskurssin hegemonista asemaa puolustavat esimerkiksi luonnollistaminen sekä yleisesti tunnustettaviin humanisiin arvoihin ja käyttäytymiseen vetoaminen. Luonnollistamisessa on kyse jonkin asian muodostamisesta itsestäänselvyden kaltaiseksi, esimerkiksi Clintonin kuvaillaan *puolustavan rauhallisesti esimerkiksi moniarvoista Amerikkaa, jossa on tilaa kaikille etnisille ryhmille ja uskonnoille*. Tämä kuvaus ei kuitenkaan kerro esimerkiksi Clintonin suhtautumisesta ääriuskontoihin, vaan luonnollisesti yksinkertaistaa Clintonin kaikkien etnisten ryhmien ja uskontojen puolustajaksi. Jos lukija ei ole perehtynyt tarkasti Clintonin kannanottoihin, on mahdollista, että hän ottaa tämän itsestäänselvyytensä. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993: 91–92.)

Myös yleisesti hyveellisinä pidettyihin arvoihin ja yhteiskunnallisiin konventioihin vetoaminen paljastaa järkevyydiskurssin hegemonisoituneen aseman. Edellä oleva esimerkki tukee tätä näkemystä, ja myös Trumpin loukkaamien naisten puolustaminen antaa kuvan oikeudenmukaisuudesta. Kuitenkin edellä esitetyt arvot ovat sellaisia, joita järkevästi ja moraalisesti käyttäytyvä ihminen kunnioittaa, joten ne ovat tehokkaita argumentteja, joihin vedota. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993: 94.) Trump ja holtittomuusdiskurssi näyttäytyy siis automaattisesti huonompana osapuolena, sillä häntä ei kuvata yhteisesti hyvinä tunnettujen asioiden puolestapuhujana.

Mielenkiintoista on myös poliittisten ja henkilökohtaisten puolten hämärtyminen, sillä havaitsin etenkin Trumpin kohdalla hänen taustojensa ja käyttäytymisensä määrittelevän hyvin pitkälti hänestä syntyvää kuvaa. Kuten Herkman (2011: 22) toteaa, usein henkilön persoona ja maine nähdään hyvin merkittävinä järkevyyden ja arvostuksen rakentajina yleisön näkökulmasta. Poliittinen pätevyys voi ajautua toissijaiseen asemaan, jos jokin persoonaan liittyvä piirre hegemonisoituu uutisoinnissa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa. Kuten Sydänmaalakka (2012: 78–80) havaitsi tutkimuksessaan, median vallan koetaan olevan erittäin suuressa asemassa esimerkiksi skandaalien syntymisessä. Tästä kertoo hänen luokittelemansa ajojahtidiskurssi, joka korostaa median roolia skandaalinhakuisena ”vallan vahtikoirana”. Toiselle hänen havaitsemalleen diskurssille, jonka hän on nimennyt demokradiadiskurssiksi, on sen sijaan ominaista median toimiminen yleisölle velvollisena demokratian rakentajana. Ajojahtidiskurssi esiintyi hänen aineistossaan erityisesti poliitikkojen ja yleisön äänissä, mutta mielestäni viitteitä tästä kyseisestä diskurssista on havaittavissa myös omassa aineistossani: ei kuitenkaan suoraan, vaan tulokseni ikään kuin yhtenevät sen kanssa. Holtittomuus- ja järkevyydiskurssit ovat niin voimakkaasti asetettu vastakkain, että epäilykset heräävät ajojahtidiskurssin luonteen naamiomisesta demokradiadiskurssin taakse. Kuvaukset ehdokkaista ja etenkin Trumpista eivät ole kovin neutraaleja, joten on tärkeää pohtia, antavatko havaintoni uutisoinnista samanlaisia viitteitä tiedotusvälineiden skandaalinhakuisuudesta ja roolista yhteiskunnallisten muutosten vauhdittajina. Vaikka konkreettisia ja suoria viitteitä ajojahtidiskurssista ei aineistossani juuri ollut havaittavissa samalla tavalla kuin Sydänmaalakan aineistossa, on diskurssin ydinajatus mielestäni yhteneväinen tutkimukseni tulosten pohdintojen kanssa.

Tutkimukseni aihe on luonteeltaan koko ajan liikkeessä olevaa ja muuttuvaa, sillä syksyn 2016 tapahtumat vaikuttavat vielä pitkään Trumpin valituksi tulemisen myötä. Aiheen ajankohtaisuuden vuoksi mahdollisuudet jatkotutkimuksen teolle ovat lähes rajattomat, sillä materiaalia ilmestyy koko ajan enemmän. Mielenkiintoinen näkökulma jatkotutkimusta ajatellen olisi suhteuttaa uutisointi ennen lopullista tulosta uutisointiin sen jälkeen ja esimerkiksi vertailla sitä, onko uutisoinnin sävyssä tapahtunut muutoksia. Vertailevaa tutkimusta voisi tehdä myös eri lehtien välillä ottaen esimerkiksi

subjektiivisemmän median tarkasteluun puolueettomana pidetyn lehden rinnalle. Myös multimodaalisten aspektien huomioon ottaminen voisi tuoda arvokasta lisätietoa.

Toinen kriittistä diskurssintutkimusta mukaileva jatkotutkimusidea olisi esimerkiksi kielen interpersonaalisen metafunktion hyödyntäminen, sillä se käsittää kielen osallistavan ulottuvuuden ja suhteiden rakentumisen. Mielenkiintoinen työkalu tämänkaltaiseen tutkimukseen olisi suhtautumisen teoria (ks. Martin & White 2005), joka voisi antaa hyvinkin yksityiskohtaista tietoa arvottavista kielenaineiksista objektiivisiksi oletetuissa uutisissa. Suhtautumista voitaisiin tutkia myös laajentamalla aineistoa esimerkiksi uutisten yhteydessä oleviin kommentteihin sekä lehden pääkirjoituksiin ja kolumneihin.

Halusin selvittää, kuinka yhteiskunnassa vallinnut ilmapiiri mahdollisesti ilmenisi Helsingin Sanomien uutisissa. Tiedostin omat ennakkokäsitykseni ja yritin lähestyä aihetta sen vuoksi mahdollisimman objektiivisesti tekstistä käsin. Ymmärrän kuitenkin lähtökohtieni jo olleen löytämäni järkevyydiskurssin mukainen, sillä valtamediaa seuranneena käsitykset Trumpista ja Clintonista ovat löytämieni havaintojen kanssa linjassa. Koska media on suuri mielikuvien ja käsitysten luoja, oli tutkimukseni mielestäni tarpeellinen, sillä se toi konkreettista tietoa toimittajien tekemistä kielellisistä valinnoista ja niiden vaikuttavuudesta. Tutkimukseni osoitti siis kriittisen diskurssintutkimuksen poikkitieteellisen luonteen, sillä yhteiskunnallisen aspektin heijastumisen tarkastelu kielen yksityiskohtaisista piirteistä on tärkeää (Pietikäinen 2000: 193).

Koska tutkimukseni käsitteli valtaan ja politiikkaan liittyviä kysymyksiä, oli kriittinen diskurssintutkimus luonteva teoriatausta tutkimukselleni. Aineistoni rajaus osoittautui mielestäni onnistuneeksi siinä mielessä, että se muodosti loogisen kokonaisuuden ja mahdollisti molempien ehdokkaiden representaatioiden tarkastelun ja vertailun samanaikaisesti. Myös toimijuuden kannalta väitteilyistä kertovien uutisten tutkimus oli mielekästä, sillä uutisten rakenne koostui lähes kokonaan ehdokkaiden toiminnan kuvaamisesta. Kuitenkin jouduin rajaamaan tarkastelemiani kielenaineiksia kandidaatintutkielmani suppeuden vuoksi, joten kattavamman kuvan kartoittamiseksi representaatioita voisi tutkia ottamalla huomioon esimerkiksi Fairclough'n (1997: 144) jaottelemat toimintatyyppit tai prosessit. Tulokseni osoittautuvat kuitenkin melko vahvoiksi, joten uskon laajemmankin tutkimuksen olevan samassa linjassa oman tutkimukseni kanssa, kuitenkin tuoden siihen kaivattua lisätietoa esimerkiksi tilannekontekstin vaikutuksesta. Vaikka olen pyrkinyt objektiivisuuteen tutkimuksessani, tulee tietysti muistaa, että jokainen teoria, tutkimusmenetelmä ja analyysin toteutus on tietyllä tavalla subjektiivista, ja siten myös oman tutkimukseni tulokset nojaavat omiin perusteluihini.

Kun suhteutan tutkimustuloksiani aikaisempiin tutkimuksiin, on esimerkiksi Mellanen (2012: 123) tutkimuksessaan todistanut, että suurtenkin mediaorganisaatioiden uutisten puolueellisuudesta

on olemassa paikkansapitäviä merkkejä. Tämän huomioiden myös oman tutkimukseni valossa Helsingin Sanomien uutisointia ei voida pitää täysin objektiivisena, vaan vallitsevaa ilmapiiriä ylläpitävänä voimana. Myös Koivuranta (2013: 50) on esittänyt romanikerjäläisten uutisointia koskevassa tutkimuksessaan kysymyksiä siitä, millaisia vaikutuksia ihmisten mielipiteisiin ja näkemyksiin Helsingin Sanomien kaltainen suuri sanomalehti tuo, sillä monille se voi olla ainoa informaatiolähde. Omat tutkimustulokseni nostavat esiin saman ongelman, sillä huomasin uutisoinnin olevan hyvin vahvasti tiettyä diskurssijärjestystä noudattavaa, sillä uutisoinnissa ei ole juuri annettu tilaa muille kuin holtittomuus- ja järkevyydiskursseille. Havu (2013: 146) sen sijaan on tutkimuksessaan todistanut poliitikkojen uutisoinnin olevan vahvasti sukupuolittunutta ja naispoliitikkojen kohtaavan epäilyjä pätevydestään. Vaikka oma tutkimukseni ei varsinaisesti keskittynyt ehdokkaiden sukupuoleen, todisti se kuitenkin Havun tulosten vastaisuutta, sillä Clintonia kuvattiin Trumpia pätevämpänä ehdokkaana järkiperustein. Tähän voi osaltaan kuitenkin vaikuttaa holtittomuus- ja järkevyydiskursseiden luonne, sillä uskoisin tulosten olevan samansuuntaiset siitäkin huolimatta, että ehdokkaina olisi ollut kaksi miestä.

Demokratia vaatii toimiakseen mediaa, joka tarttuu aiheisiin puolueettomasti ja totuudenmukaisesti. Erityisen kiinnostavan tarkastelemastani ilmiöstä tekee kuitenkin se, että median uutisointi ei antanut juuri viitteitä tulevista tapahtumista. Aineistoni sijoittuu ajalle ennen tietoa lopullisesta vaalituloksesta ja koen sen edustaneen melko yleisesti suomalaisessa valtamediassa vallinnutta linjaa. Tähän pyrinkin valitessani suuren ja puolueettomana pidetyn sanomalehden aineistokseni. Suhteutettaessa tutkimukseni tulokset tällä hetkellä vallitsevaan tilanteeseen voidaan todeta Trumpin voiton tulleen suurena yllätyksenä, sillä myöskään gallupit, mielipidekyselyt ja spekulatiot eivät hyvin pitkälti olleet oikeassa. Näin jälkeempäin tarkasteltuna ilmiö herättää mielenkiintoisia kysymyksiä siitä, miten vahvasti tiedotusvälineet voivat vaikuttaa ihmisten asenteisiin, mitkä asiat voidaan määritellä totuudeksi ja mitä tapahtuu silloin, kun hegemonisessa asemassa olevat diskurssit murtuvat ja uudistuvat.

LÄHTEET

- Alkkiomäki, Outi 2013: *Appealing to women: a rhetoric analysis of Mitt Romney's and Barack Obama's election debates in the 2012 presidential election*. Maisterintutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/43057/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201403081330.pdf?sequence=1> 22.3.2017
- Fairclough, Norman 1992: *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.
- 1997: *Miten media puhuu*. Suomentaneet Virpi Blom & Kaarina Hazard. Tampere: Vastapaino.
- Halliday, M. A. K. 1978: *Language as social semiotic*. London: Edward Arnold.
- Havu, Elina 2013: *Naispääministerin mediarepresentaatiot Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa 2003*. Maisterintutkielma. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/40908/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201302101199.pdf?sequence=1>
- Helsingin Sanomat 2016: *Helsingin Sanomien verkkopalveluiden käyttöehdot*. -<http://www.hs.fi/kayttoehdot/> 29.3.2017
- Herkman, Juha 2011: *Politiikka ja mediajulkisuus*. Tampere: Vastapaino.
- Hiidenmaa, Pirjo 2000: *Lingvistinen tekstintutkimus*. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.) *Kieli, diskurssi & yhteisö. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä* 2 s. 161-190. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto.
- Huovila, Tapani 2004: *Toimittaja – tiedon etsijä ja vaikuttaja*. Porvoo: WSOY.
- Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero 1993: *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.
- Kalliokoski, Jyrki 1995: *Johdanto*. – Jyrki Kalliokoski (toim.), *Teksti ja ideologia. Kieli ja valta julkisessa kielenkäytössä* s. 8-36. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- 1995: *Kieli, tunteet ja ideologia uutisteksteissä – Näkymiä tekstilajin historiaan ja nykyisyyteen*. – Jyrki Kalliokoski (toim.), *Teksti ja ideologia. Kieli ja valta julkisessa kielenkäytössä* s. 37-97. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- KS = *Kielitoimiston sanakirja*. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja 166. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone Oy 2017. - <http://www.kielitoimistonsanakirja.fi/> 4.4.2017
- Koivuranta, Sanna 2013: *“Sinnikkäät leiriytyjät”: Ulkomaalaisromanien representointi Helsingin Sanomien uutisissa*. Maisterintutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/42581/URN:NBN:fi:jyu-201312032720.pdf?sequence=122>.3.2017
- Luukka, Minna-Riitta 2002: *M.A.K. Hallidayn systeemis-funktionaalinen kielitiede*. – Hannele Dufva & Mika Lähtenmäki (toim.), *Kielentutkimuksen klassikoita* s. 89 –123. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän Yliopisto.
- Martin, J. R. & White, P. P. R. 2005: *The language of evaluation: appraisal in English*. New York: Palgrave MacMillan.
- Mellanen, Heidi 2012: *“It’s Barack Obama who’s soft”: political bias on BBC, CCN and Fox news: a critical discourse analysis*. Maisterintutkielma. Turun yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos. http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/87656/Mellanen_Heidi_gradu.pdf?sequence=122.3.2017
- Niemeläinen, Jussi & Koskinen, Matti 2016: *Trumpin voitto tuli ennustajille yllätyksenä – Gallupit ennustivat aiempaa huonommin vaalitulosta*. – *Helsingin Sanomat* 6.11.2016 <http://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002928872.html> 19.3.2017
- Ojamies, Mika 2015: *Luottamus Ylen uutisiin nousi ennätyskorkealle*. – *Yle* 22.11.2015 <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/11/22/luottamus-ylen-uutisiin-nousi-ennatyskorkealle> 3.2.2017
- Pietikäinen, Sari 2000: *Kriittinen diskurssintutkimus*. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä* 2 s. 191-218. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto.

Pynnönen, Anu 2013: Diskurssianalyysi: tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Saarikoski, Saska 2016: Julman ja kauhean kampanjan viimeiset päivät. – *Helsingin Sanomat* 12.11.2016
<http://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002929916.html> 15.1.2017

Sanoma Oyj 2016: *Helsingin Sanomat*. - <https://media.sanoma.fi/printti/helsingin-sanomat> 12.4.2017

Shore, Susanna 2012: Systeemis-funktionaalinen teoria tekstien tutkimisessa. – Heikkinen, Vesa, Voutilainen, Eero, Lauerma, Petri, Tiililä, Ulla & Lounela, Mikko (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 158-185. Helsinki: Gaudeamus.

Sydänmaalakka, Riina 2012: *Ajojahtia vai raportointia? Median valta Helsingin Sanomien teksteissä*. Maisterintutkimus. Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitos. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/38085/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201206241943.pdf?sequence=1> 22.3.2017

Uimonen, Risto 2009: Median mahti. Helsinki: WSOY.

VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho 2008: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. Verkkoversio, <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php> 6.4.2017

Aineistolähteet

Pelli, Petja & Saarikoski, Laura 2016: Näin väittely eteni hetki hetkeltä – Jatkuvaa riitelyä faktoista, Trump pahasti helteessä verotiedoista, Clinton heikoimmilla vapaakaupassa. – *Helsingin Sanomat* 26.9.2016 <http://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002922717.html> 29.3.2017

Pelli, Petja & Saarikoski, Laura 2016: Clinton kutsui Trumpia Putinin sätkynukeksi – Näin USA:n viimeinen vaaliväittely eteni hetki hetkeltä. – *Helsingin Sanomat* 19.10.2016 <http://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002926268.html> 29.3.2017

Saarikoski, Laura 2016: Toisesta vaaliväittelystä tuli mutapaini. – *Helsingin Sanomat* 11.10.2016 <http://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002924887.html> 27.11.2016